

Møte for lukkede dører fredag den 20. oktober kl. 9.30

President: K i r s t i K o l l e G r ø n d a h l

D a g s o r d e n (nr. 1):

1. Sak behandlet 3. oktober 2000 i den utvidede utenrikskomiteen og innbrakt for Stortinget i medhold av Stortingets forretningsorden § 13 siste ledd. Saken hadde følgende ordlyd: «Forhandlingsopplegget for norsk tiltredelse til Dublin-konvensjonen. (Konvensjonen om hvilken stat som er ansvarlig for behandlingen av en asylsøknad som fremmes i en av EUs medlemsstater.)»

Presidenten: Dette møtet avholdes under henvisning til bestemmelsene i Stortingets forretningsorden § 13 siste ledd. Under henvisning til Grunnloven § 74 annet ledd foreslår presidenten at medlemmer av Regjeringen får adgang til møtet. – Det anses vedtatt.

Fra Utenriksdepartementet foreligger en anmodning om at ambassadør Morten Wetland, Utenriksdepartementet, og underdirektør i Justisdepartementet, Sissel Pettersen, får adgang til møtet under behandlingen av sak nr. 1. – Dette anses vedtatt.

S a k n r . 1

Sak behandlet 3. oktober 2000 i den utvidede utenrikskomiteen og innbrakt for Stortinget i medhold av Stortingets forretningsorden § 13 siste ledd. Saken hadde følgende ordlyd: «Forhandlingsopplegget for norsk tiltredelse til Dublin-konvensjonen. (Konvensjonen om hvilken stat som er ansvarlig for behandlingen av en asylsøknad som fremmes i en av EUs medlemsstater.)»

Presidenten: Presidenten har hatt kontakt med utenriksministeren vedrørende spørsmålet om denne saken kan behandles i et åpent møte. Utenriksministeren har gitt uttrykk for at saken bør kunne behandles i åpent møte.

På den bakgrunn vil presidenten foreslå at saken på hemmelig dagsorden nr. 1 tas opp til behandling i det stortingsmøtet som settes kl. 10. Den vil der bli foreslått behandlet som første sak. – Ingen innvendinger er kommet mot presidentens forslag, og denne fremgangsmåten anses da som enstemmig vedtatt av Stortinget.

Presidenten vil foreslå at referatet fra dette lukkede møte i Stortinget offentliggjøres. – Det anses vedtatt.

Presidenten vil anmode representantene om å levere dagens dokumenter tilbake til Stortingets kontor eller legge dem i den papirkassen som står på gulvet.

Møtet hevet kl. 9.35.

Møte fredag den 20. oktober kl. 10President: **K i r s t i K o l l e G r ø n d a h l****D a g s o r d e n** (nr. 6):

1. Innstilling fra valgkomiteen om valg av medlemmer og varamedlemmer til Nordisk Råd (Innst. S. nr. 7 (2000-2001))
2. Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om forbrukerpolitikk og organisering av forbrukerapparatet (Innst. S. nr. 257 (1999-2000), jf. St.meld. nr. 40 (1998-1999))
3. Referat

Dessuten forelå følgende

t i l l e g g s d a g s o r d e n :

Sak behandlet 3. oktober 2000 i den utvidede utenrikskomite og innbrakt for Stortinget i medhold av Stortingets forretningsorden § 13 siste ledd. Saken hadde følgende ordlyd: «Forhandlingsopplegget for norsk tiltredelse til Dublin-konvensjonen. (Konvensjonen om hvilken stat som er ansvarlig for behandlingen av en asylsøknad som fremmes i en av EUs medlemsstater.)»

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Stortingets møte i dag – og anser det som vedtatt. Presidenten ber om forslag på settepresident.

Hill-Marta Solberg (A): Jeg foreslår Aud Blattmann.

Presidenten: Aud Blattmann er foreslått som settepresident. – Andre forslag foreligger ikke, og Aud Blattmann anses enstemmig valgt som settepresident for dagens møte.

Representanten Øystein Hedstrøm vil fremsette et privat forslag.

Øystein Hedstrøm (Frp): På vegne av Lodve Solholm, Harald T. Nesvik og meg selv vil jeg fremsette et forslag om en melding om redningshelikoptertjenesten.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

I henhold til vedtak i det lukkede møtet som nylig ble avholdt i Stortinget, vil den saken som var satt opp på dagsordenen for det lukkede møtet, bli behandlet i dette møtet, jf. tilleggsdagsordenen.

Presidenten vil foreslå at denne saken behandles først. – Ingen innvendinger er kommet mot det, og det anses vedtatt.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten foreslå at formiddagens møte – om nødvendig – fortsetter utover den reglementsmessige tid, kl. 15,

inntil dagens kart er ferdigbehandlet. – Ingen innvendinger er kommet mot det heller, og det anses vedtatt.

S a k e n p å t i l l e g g s d a g s o r d e n e n :

Sak behandlet 3. oktober 2000 i den utvidede utenrikskomite og innbrakt for Stortinget i medhold av Stortingets forretningsorden § 13 siste ledd. Saken hadde følgende ordlyd: «Forhandlingsopplegget for norsk tiltredelse til Dublin-konvensjonen. (Konvensjonen om hvilken stat som er ansvarlig for behandlingen av en asylsøknad som fremmes i en av EUs medlemsstater.)»

Presidenten: Presidenten finner det mest tjenlig for den videre behandlingen at utenriksministeren først gis ordet for å orientere om bakgrunnen for saken. Etter samråd med gruppelederne vil presidenten deretter åpne for en kommentarrunde fra partigruppene med inntil 5 minutter for hvert parti.

Utenriksminister Thorbjørn Jagland: Det er Fremskrittspartiet som i samsvar med Stortingets forretningsorden har bedt om at dette møtet blir avholdt, slik at jeg kan få orientere om de forhandlinger som nå pågår om norsk tilknytning til Dublin-konvensjonens regler.

Dublin-konvensjonen er en avtale fra 1990 mellom EU-landene om hvilket land som skal behandle en asylsøknad som blir fremsatt i et EU-land. Norge og Island har nå innledet forhandlinger med EU-kommisjonen om norsk og islandsk tilknytning til konvensjonen. Dublin-konvensjonen er på sett og vis et underbruk under Schengen-samarbeidet, og det er forutsatt i vår avtale om tilknytning til Schengen at det skal avtales en ordning for tilknytning også til Dublin-konvensjonen.

Jeg vil redegjøre for hvorfor dette er en ønskelig utvikling, om hvordan en slik avtale i hovedtrekk bør være, og hva den vil innebære for Norge. Dublin-konvensjonen er for øvrig omtalt tidligere i ulike dokumenter som er fremmet for Stortinget.

Først av alt: Det er viktig å understreke at Dublin-konvensjonen ikke regulerer innholdet i norsk asyl- og flyktningpolitikk. Det er det vi selv som fastlegger. Stortinget vil få anledning til å drøfte denne politikken når Regjeringen fremlegger en egen stortingsmelding om asyl- og flyktningpolitikken i Norge – trolig i desember i år. Dagens redegjørelse vil derfor omhandle den forhandlingsprosess som pågår, og som vi venter vil bli avsluttet før jul, slik at en stortingsproposisjon om ratifikasjon av forhandlingsresultatet kan bli drøftet med sikte på at hele Schengen-regelverket kan bli satt i verk fra mars neste år, som forutsatt av partene.

For det andre: Dublin-konvensjonen er en del av det europeiske rettslige samarbeidet og bestemmer i hvilket land en sak hører hjemme. Disse reglene er en del av den dynamiske utviklingen som nå skjer på justisområdet innen EU. De er i betydelig grad en respons på utfordringer fra omverdenen. Dette er utfordringer som også Norge står overfor. Presset mot yttergrensene har økt vesentlig som følge av flyktningstrømmer og menneskehandel.

Den organiserte internasjonale kriminaliteten er et alvorlig og tiltakende problem. Disse problemene kan ikke bekjempes utelukkende med nasjonale virkemidler. De krever samarbeid og solidariske løsninger.

For det tredje: Amsterdamtraktatens målsetting om å utvikle EU til et «område for frihet, sikkerhet og rettferdighet» har nettopp til hensikt å møte disse utfordringene på en konstruktiv måte. Ulovlig innvandring skal ikke bare møtes med strengere grensekontroll, men også med positive tiltak i opprinnelseslandene. Med dette blir justipolitiske problemstillinger en mer integrert del av EUs tredjelandforbindelser og den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk. Regjeringen vil komme tilbake med en helhetlig presentasjon av dette saksfeltet i forbindelse med fremleggelsen av Europa-meldingen senere i høst. Den saken jeg skal redegjøre for i dag, er imidlertid – som jeg har nevnt – av mer begrenset karakter.

Det er et ønskemål fra Regjeringens side å inngå en avtale om norsk tilknytning til Dublin-konvensjonen. Dette fremgår av artikkel 7 i vår Schengen-samarbeidsavtale, omtalt i St.prp. nr. 50 for 1998-99. Det heter her at det bør avtales en egnet ordning om kriterier og mekanismer for å avgjøre hvilken stat som er ansvarlig for behandlingen av en asylsøknad som fremlegges i en medlemsstat i Den europeiske union eller Island eller Norge. En slik ordning bør være etablert innen det operative Schengensamarbeidet iverksettes for de nordiske land. Så langt Schengen-avtalen.

De nødvendige lovendringene for gjennomføring av Dublin-konvensjonen ble lagt fram av den forrige regjering i Ot.prp. nr. 56 for 1998-99, om endringer som følger av Schengensamarbeidet. Regjeringen er opptatt av å holde denne tidsplanen, slik at en norsk tilknytning bør foreligge før Schengen-reglene iverksettes operativt for Norge i mars 2001.

Dublin-konvensjonen gir som nevnt regler om hvilket EU-land som skal behandle asylsøknader som blir fremmet i medlemslandene. Den gir også asylsøkerne en rett til å få en asylsøknad behandlet i ett av medlemslandene. Man skal altså ikke få en situasjon der en asylsøknad blir avvist overalt.

Formålet med Dublin-konvensjonen er først og fremst å forhindre at asylsøkere blir henvist fram og tilbake mellom medlemslandene uten å få behandlet asylsøknaden. Vi vil unngå at asylsøkere blir kasteballer mellom medlemslandene uten at noen påtar seg ansvaret for å behandle asylsøknadene deres.

Konvensjonen skal også motvirke at asylsøknader som er fremmet i flere medlemsland, må behandles av mer en ett lands myndigheter.

Dublin-konvensjonen sier at dersom en asylsøker får endelig avslag i ett medlemsland og så reiser til et nytt medlemsland og søker asyl, kan det siste landet sende asylsøkeren tilbake til førstelandet uten å behandle asylspørsmålet.

Et medlemsland står imidlertid fritt til å behandle en asylsøknad selv om det ikke foreligger en plikt til det etter konvensjonen. Norge kan altså alltid bestemme at vi skal behandle en asylsøknad, selv om vi ikke har noen in-

ternasjonal forpliktelse til det. Og som jeg nevnte, regulerer ikke Dublin-konvensjonen vilkårene for å gi asyl. Men den inneholder en henvisning til FNs flyktningkonvensjon av 1951, som praktisk talt alle land er tilsluttet. Dublin-konvensjonen er altså en konvensjon som regulerer prosedyrespørsmål, og ikke vilkårene for å innvilge asyl.

Det finnes altså ikke noen felles EU-politikk for asyl, men Amsterdamtraktaten inneholder en målsetting om at EU-landene innen 2004 skal vedta harmoniserte minstandarder – i samsvar med FNs flyktningkonvensjon for innvilgelse av asyl. Slike minstandarder vil trolig ikke ha særlig betydning for de fleste land som praktiserer en flyktningpolitikk på linje med vår egen.

EUs erfaringer er for øvrig at Dublin-konvensjonen har en del svakheter og så langt ikke har fungert fullt ut etter forutsetningene. Det er bl.a. vanskelig raskt å identifisere asylsøkere og få et overblikk over deres immigrasjonshistorie – med andre ord en oversikt over hvilke land de faktisk kommer fra, og hvilken rute de har fulgt. For å effektivisere samarbeidet under Dublin-konvensjonen har EU-landene planlagt å opprette et datasystem – Eurodac – for å lagre og utveksle fingeravtrykk og enkelte personopplysninger for bevisformål i asylsakene. Eurodac vil kunne føre til at identifikasjon i utlendingssaker og tilbakeføring mellom landene i Europa vil gå betydelig smidigere. Norsk utlendingslov har siden 1991 hatt regler som tillater lagring og utveksling av fingeravtrykk i utlendingssaker.

Eurodac bygger på og utdyper EUs personverndirektiv, som er en del av EØS-avtalen. Det er begrenset hvilke opplysninger som kan registreres i Eurodac, og slike opplysninger kan ikke utleveres til tredjeland. Dette er i tråd med gjeldende norsk praksis, hvor den som opplysningene refererer seg til, må samtykke til at disse blir utlevert til Eurodac.

Regjeringen mener at det er en stor fordel om vi også blir med i Eurodac-samarbeidet når det kommer på plass. Når dette vil skje, er vanskelig å si, men kanskje om noen få år. Island ønsker for øvrig det samme.

Amsterdamtraktaten bestemmer at Dublin-konvensjonen innen 2004 skal erstattes med fellesskapsregler. Spørsmålet nå er hvordan Norge og Island skal knyttes til Dublin-konvensjonens nåværende beslutningsmekanisme, samt hvordan beslutninger skal fattes når Dublin-regelverket blir en del av et felles samarbeid i EU. Problemstillingen om norsk deltakelse i beslutningsprosessen er vel kjent i forbindelse med EØS-avtalen og Schengen-samarbeidsavtalen.

Det er på denne bakgrunn Norge nå er i forhandlinger med EU-kommisjonen og Island. Vi baserer samtalene på et utkast til tilknytningsavtale som Norge har mottatt fra kommisjonen. Som vi har erfaringer med fra EØS-avtalen og Schengen-avtalen, er det et spørsmål om hvordan Norge – som ikke-medlemsland i EU – ikke bare skal være tilknyttet reglene, men også om på hvilken måte vi skal delta i forhandlingene om en eventuell utvikling av nytt regelverk.

I forhandlingene har EU-kommisjonen foreslått at det blir opprettet en «Blandet komitee». Denne blandete komiteen skal bestå av Norge, Island og EU-kommisjonen.

Schengen-samarbeidsavtalen opprettet et fellesorgan hvor Norge og Island møter med EUs medlemsland. Schengen-samarbeidsavtalen er inngått mellom Norge, Island og EUs råd i henhold til en egen protokoll til Amsterdamtraktaten. Det EU legger opp til nå, er å knytte Norge og Island til Dublin-konvensjonen gjennom en fellesskapsavtale, hvor kommisjonen er vår motpart på EU-siden. Og grunnen til dette er at det nå – etter at Amsterdamtraktaten trådte i kraft – er kommisjonen som representerer fellesskapet i forhold til tredjeland i asyl- og innvandringspolitikken, som omfattes av Søyle I.

Norge ønsker også direkte kontakter med medlemsstatenes representanter – både i beslutningsprosessen i henhold til Dublin-konvensjonen og i forbindelse med utviklingen av nye fellesskapsregler på Dublin-konvensjonens område.

Samtidig er det viktig å være klar over at Dublin-konvensjonen er av langt mer begrenset saklig omfang enn Schengen-samarbeidsavtalen. Og vi regner ikke med at det blir aktuelt med særlig mye nytt regelverk på området.

Både for EU og for Regjeringen er det et hovedanliggende å avslutte forhandlingene snarlig, slik at vi ikke risikerer at den forutsatte iverksettelsen av det operative Schengensamarbeidet i mars neste år må utsettes. En slik utsettelse ville i så fall omfatte alle de nordiske landene. Jeg legger til grunn at forhandlingsresultatet vil bli forelagt Stortinget i form av en proposisjon.

Innvandrings- og flyktningpolitikken i EU er viktig for Norge også fordi den i stor grad bestemmer utviklingen og tilstrømmingen av flyktninger til vårt eget land.

I tillegg er asylpolitikken og flyktningpolitikken gjennom Amsterdamtraktaten blitt en integrert del av politikken og regelverket i EU. Våre nordiske naboer som er medlemmer av EU, vil nå i større grad enn før forholde seg til dette. Det er derfor særlig viktig for Norge å være orientert om denne utviklingen i EU.

Alt dette kommer Regjeringen nærmere tilbake til i de stortingsmeldinger som jeg har referert til, om asyl- og flyktningpolitikken og ikke minst Europa-meldingen.

Presidenten: Da åpnes det for en kommentarrunde med innlegg på inntil 5 minutter fra hver av partigruppene.

Hill-Marta Solberg (A): Utenriksministeren har i sitt innlegg gjort grundig rede for det pågående arbeid i forbindelse med norsk tilknytning til Dublin-konvensjonens regler. Jeg gir naturligvis min tilslutning til de vurderingene som kom fram i utenriksministerens innlegg i den anledning.

Så bare noen korte kommentarer til saken. Som følge av Stortingets samtykke til ratifikasjonen av samarbeidsavtalen med Schengen-landene er det en forutsetning at det skal avtales en ordning for tilknytning også til Dublin-konvensjonen. Stortinget har også tidligere gitt uttrykk for sitt syn på Dublin-konvensjonen. Som følge av

samarbeidsavtalen med Schengen-landene vedtok Stortinget i juni 1999 lov om Schengens informasjonssystem, SIS, samt endringer i utlendingsloven. Flertallet uttrykte den gang at selv om Norges tilknytning til Dublin-konvensjonen vil være et framtidig forhandlingsspørsmål, slik Stortinget da så det, vil det være riktig at denne konvensjonen legges til grunn når det gjelder ansvaret for behandling av asylsøknader.

Når det gjelder konvensjonens konkrete innhold, har utenriksministeren gjort grundig rede for det. Jeg vil bare understreke det faktum at den ikke regulerer innholdet i norsk asyl- eller flyktningpolitikk. Selv om utgangspunktet for konvensjonen er at bare én stat skal være ansvarlig for å behandle en asylsøknad, har det enkelte Schengenland fortsatt frihet til å ta asylsøknader under behandling. Det betyr for oss at Norge alltid kan bestemme at vi skal behandle en asylsøknad, selv om vi ikke har noen internasjonal forpliktelse til det.

Det er også viktig å understreke, noe for øvrig også utenriksministeren gjorde i sitt innlegg, at Dublin-konvensjonen heller ikke regulerer vilkårene for å gi asyl, men at den regulerer prosedyrespørsmålene.

Til slutt: Resultatet av forhandlingene med EU-kommisjonen om norsk tilknytning til Dublin-konvensjonen vil, som det er blitt sagt i dag, bli forelagt i form av en proposisjon, og Stortinget vil få anledning til å drøfte asyl- og flyktningpolitikken i full bredde ved Regjeringens framleggelse av en egen stortingsmelding om dette tema senere i år.

Carl I. Hagen (Frp): Jeg vil for så vidt også gi min tilslutning til Regjeringens forhandlingsopplegg og selv sagt formålet om å tiltre Dublin-konvensjonen. Jeg er helt enig med utenriksministeren som understreker at det er om å gjøre å bli ferdig med forhandlingene, få en proposisjon for ratifikasjon, slik at arbeidet med gjennomføringen av Schengen-avtalen, som vi hele tiden har støttet, kan tre i kraft i mars neste år, og at vi samtidig har fått tiltredelse til Dublin-konvensjonen.

Jeg legger spesielt vekt på det som utenriksministeren opplyste, og som også parlamentarisk leder i Arbeiderpartiet understreket: Når konvensjonen trer i kraft, får Norge mulighet til når det gjelder asylsøkere i Norge som har fått behandlet sin asylsøknad på forhånd i et annet land som er tilsluttet Dublin-konvensjonen, å returnere asylsøkeren til det landet uten å behandle asylsøknaden i Norge. Det er for så vidt en oppfølging av FNs konvensjon av 1951, den såkalte førsteasyllovgivningen.

Imidlertid er det slik at både utenriksministeren og Hill-Marta Solberg sa at dersom Norge selv ville, kunne vi allikevel behandle en asylsøknad. Det er altså frihet for Norge til allikevel å behandle en søknad som er avslått i et annet land. Jeg vil derfor på den bakgrunn allerede nå varsle at Fremskrittspartiet, senere selvsagt, vil fremme et konkret forslag, slik at det blir norsk politikk at man helt automatisk returnerer asylsøkere til det landet som allerede har behandlet søknaden. Vi kan ikke se noen grunn til, hvis en asylsøker har fått sin søknad behandlet i et annet Dublin-konvensjonsland etter det lan-

dets regler og der fått avslag, at det skulle være nødvendig at vi skal belaste vårt eget system med en ny behandling. Som kjent er det allerede en lang saksbehandlingstid for de asylsøkere som kommer til Norge direkte og får sine saker behandlet her. Så vi må i hvert fall kunne spare våre saksbehandlere fra å gå gjennom saker som er ferdigbehandlet i et annet asylland. Det skulle være interessant om utenriksministeren i sitt sluttinnlegg kan bekrefte at også Regjeringen har det syn at vi ikke skal se på søknader som er ferdigbehandlet i et annet land og der avslått.

For øvrig håper vi også at vi etter hvert kan få regler som fører til at asylsøkere skal ha plikt til å søke asyl i det landet de først kommer til når de forlater sitt eget land. Det er litt merkelig at det kommer asylsøkere til Norge fra helt andre verdensdeler som helt åpenbart må ha reist gjennom en rekke land for å komme til Norge. Det bør være nabolandene som har denne plikten, fremfor at man skal kunne fortsette med den nåværende praksisen.

Men vi gir vår tilslutning til forhandlingsopplegget, håper at det går greit og at Norge oppfører seg slik at man kommer i havn før jul, og slik at vi kan tiltre dette arbeidet i mars neste år. Det skulle være interessant om Regjeringen også kan bekrefte at de har det samme syn som Fremskrittspartiet på at vi skal spare våre saksbehandlere fra å gå igjennom asylsøknader som på forhånd er avslått i et annet land innen Dublin-konvensjonen.

Einar Steensnæs (KrF): Som kjent gikk Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre, SV og RV imot norsk tilknytning til Schengensamarbeidet da dette var til behandling i Stortinget våren 1997. Blant de forholdene som vi vektla for vår del, var skepsisen og konsekvensen når det gjaldt asyl- og flyktningpolitikken og personvern-hensynene. Begge deler har utenriksministeren kommentert.

Kristelig Folkeparti har tatt til etterretning at Stortingets flertall gikk inn for tilslutning til Schengensamarbeidet og har også sluttet seg til sentrumsregjeringens lovforslag om ratifisering av samarbeidsavtalen med Schengen-landene da dette ble behandlet i Stortinget i fjor.

I Ot.prp. nr. 56 for 1998-1999 opplyste regjeringen:

«Norges tilknytning til denne konvensjonen er et fremtidig forhandlingsspørsmål og spørsmålet om hvilken institusjonell form en slik tilknytning vil få er i dag ikke avklart.»

Dette er altså bakgrunnen for at de forhandlinger som utenriksministeren redegjorde for, nå er i gang.

De rettslige forpliktelsene som følger av en slik avtale, synes i hovedsak å være relativt avklarte. Men det er grunn til å være oppmerksom på hvordan praktiseringen blir lagt opp, fordi en fornuftig praktisering av et felles regelverk vil kunne bidra til å redusere den skepsis og den bekymring som tidligere kom til uttrykk. Jeg vil derfor på Kristelig Folkepartis vegne peke på tre forhold som vi for vår del mener må tillegges vekt i de forhandlinger og den utforming av praksis som nå står for døren.

For det første er vi opptatt av å sikre at praktiseringen av Norges forpliktelser skjer på en måte som gir en størst mulig sikkerhet for en ansvarlig og god behandling av alle asylsøknader. Dette er også viktig med tanke på at et felles regelverk nå skal praktiseres i land der rettslig praksis i slike saker naturlig vil kunne variere.

Som utenriksministeren understreket, berører altså ikke Dublin-konvensjonen selve innholdet i asyl- og flyktningsspørsmålene. Det bestemmer vi selv, slik utenriksministeren gav uttrykk for. Det betyr også at vi ønsker å forsikre oss om at det ikke blir utøvd noen form for konformitetspress i dette samarbeidet som vil svekke mulighetene for at forfulgte personer kan få asyl og beskyttelse i Vest-Europa. Konvensjonen innebærer at det er det enkelte EU-land som har ansvaret for de asylsøkere som landet har gitt visum til. Finner da dette landet ut at vilkårene ikke er til stede for opphold, er det dette landet, etter at alle ankemuligheter er ute, som har ansvaret for at asylsøkeren forlater ikke bare det enkelte land, men hele det området som er omfattet av avtalen. Dermed vil alle land som inngår i avtalen, dvs. også Norge, være forpliktet på avgjørelser gjort i ethvert annet land, til tross for at det kan være ulike oppfatninger, tradisjoner og praksis i slike spørsmål. Vi bør for vår del være på vakt, slik at ikke konsekvensene av en slik harmonisering blir en merkbar innstramning i retten til asyl basert på de grunnleggende humanitære og menneskerettslige forhold som Norge alltid har vektlagt i slike saker.

Endelig vil jeg nevne vårt behov for å sørge for at det finnes ordninger som tar de nødvendige hensyn til personvern, bl.a. i forbindelse med utlevering av fingeravtrykk.

Jeg vil for øvrig vise til at Norge samarbeider i en rekke organisasjoner om spørsmål som i ulik grad berører innvandrings- og flyktningpolitikken – i dette tilfellet i EFTA, i FN og ikke minst i forhold til FNs høykommisær for flyktninger, i Europarådet, i OSSE og i OECD. En rekke av disse organisasjonene deltar i arbeidet med å styrke menneskerettighetene og rettssikkerhetspraksisen. Derfor må arbeidet med disse målene som jeg har skissert, fortsatt føres på bred basis, også innenfor disse organisasjonene.

Jan Petersen (H): Det er et høyst uvanlig skritt å bringe en sak fra den utvidede utenrikskomite inn til behandling i plenum. Det gir jo uttrykk for at det må reserveres for de sakene hvor det virkelig er av betydning for saken, og at det bringer saken videre.

Jeg må ærlig innrømme at jeg undret meg svært over at denne saken ble brakt inn for plenum, og så frem til å høre begrunnelsen for det. Jeg må nok etter å ha hørt på Carl I. Hagen konstatere at heller ikke han hadde noen begrunnelse for hvorfor saken er brakt inn for plenum. Realiteten er jo at denne saksbehandlingen, iallfall hittil, ikke har tilført saken noe som helst nytt. Regjeringen hadde solid hjemmel i Innst. O. nr. 89 for 1998-1999 for å gå videre i saken, hvor hele Stortinget med unntak av Senterpartiet gjorde det klinkende klart at de ønsket å legge Dublin-konvensjonen til grunn. Det eneste som vi

hadde til behandling i den utvidede utenrikskomite, var spørsmålet om selve påkoblingsmekanismene, som så vidt jeg skjønner, nå har fått sin tilslutning fra mesteparten av Stortinget.

Det er derfor for så vidt en form for ønskereprise vi nå har, dette har vi vært gjennom før. Jeg kan da gi mitt bidrag til ønskereprisen ved å si at vi selvfølgelig står ved alt vi har sagt om dette før. Vi mener at det er meget fornuftig å gå inn i disse forhandlingene, og jeg vil tro at utenriksministeren vil lykkes med de forhandlingsambisjoner han her har.

Odd Roger Enoksen (Sp): I likhet med Jan Petersen er også jeg nokså forundret over at man på et sånt grunnlag som det som foreligger i dag, har valgt å be om å få denne saken behandlet i Stortinget. Det er et forhandlingsmandat vi snakker om, og som utenriksministeren har sagt, vil vi få ytterligere to muligheter til å diskutere norsk tiltredelse til Dublin-konvensjonen – både i forbindelse med Europa-meldingen og i forbindelse med ratifikasjon av forhandlingene i starten av neste år. Jeg vil derfor ikke gå inn i en realitetsdebatt omkring innholdet i Dublin-konvensjonen. Vår holdning til spørsmålet vil vi avklare når det endelig foreligger til ratifikasjon, og utgangspunktet vårt skulle være velkjent fra de tidligere behandlinger.

Det er, slik som utenriksministeren sier, én stat som vil være ansvarlig for behandlingen av asylsøknader. I prinsippet er det selvfølgelig mulig å behandle søknader på et frivillig grunnlag også i andre land. I praksis vil det være vanskelig, og det illustrerte representanten Carl I. Hagen ganske godt gjennom sitt innlegg. En strengere praksis i forhold til asylsøknader enn det EU praktiserer, vil ikke være ønskelig for det første, og det vil heller ikke være mulig å praktisere en strengere asyl- og flyktningpolitikk enn EU-landene selv gjør. Og en mildere praksis vil komme til å påføre oss betydelige problemer ved at Norge på den måten vil komme til å bli valgt som førsteasylland. Så i praksis vil det være særdeles vanskelig å se for seg at vi skal føre en selvstendig asyl- og flyktningpolitikk som avviker fra den som EU-landene selv fører. Det vil over tid komme til å føre til en innstramming i norsk asyl- og flyktningpolitikk, og dermed innebære et avvik fra den politikk vi så langt har ført, og et avvik fra de humanitære og menneskelige hensyn som vi så langt har valgt å ta. Derfor er tilslutning til Dublin-konvensjonen definitivt ingen helt uproblematisk sak. Jeg skjønner godt at representanten Carl I. Hagen ønsker den velkommen, for Fremskrittspartiet ser sitt snitt til å få en strengere asyl- og flyktningpolitikk enn det vi har i dag.

Lisbet Rugtvedt (SV): SV ser at det er nødvendig med europeisk samarbeid om flyktningpolitikken, men dette samarbeidet må ikke først og fremst gå ut på at det skal bygges en mur rundt Europa som blir ugjennomtregelig for mennesker på flukt fra andre deler av verden. Vi vil ikke at det skal dannes en «Festning Europa». Vi me-

ner at det er viktig for Norge å beholde en mulighet for en grad av selvstendighet i flyktningpolitikken.

SV har også, i motsetning til Fremskrittspartiet, vært sterkt kritisk til en firkantet praktisering av førstelandsregelen for asylsøkere. Det er selvsagt positivt dersom konvensjonen hindrer at asylsøkere blir kasteballer mellom ulike land uten å få sin søknad behandlet skikkelig. Men slik SV ser det, er det i dag stor fare for at asylsøkere med et reelt beskyttelsesbehov ikke får opphold, bl.a. som følge av visumplik. Det sentrale i flyktningpolitikken må ikke bare være å stenge ute, men det må også være å sikre beskyttelse til dem som har et reelt behov for dette.

Det vi diskuterer i dag, er forberedelser til forhandlingene Norge skal føre. SV vil selvsagt avvende den endelige saken før vi tar stilling til det reelle innholdet i Dublin-konvensjonen. En side av denne konvensjonen som vi i SV stiller oss kritiske til, er utviklingen av datasystemet Eurodac. Vi stiller spørsmål ved hvorvidt det tas tilstrekkelige personvern hensyn i forbindelse med dette svært omfattende europeiske sentralregisteret. Dette skal inneholde fingeravtrykk og andre persondata. Et spørsmål i denne forbindelse vil være hvorvidt en asylsøker vil bli slettet fra registeret om han eller hun innvilges opphold. Det er uheldig dersom registeret innebærer svært lang-siktig registrering av store befolkningsgrupper, og dermed også en mistenkeliggjøring av disse.

Det virker ikke helt klart hvordan en tilslutning til Dublin-konvensjonen vil påvirke norsk flyktningpolitikk. Dette blir kanskje klarere når vi får saken i sin helhet til behandling. Det som vil være avgjørende for oss, er at Norge i framtiden også vil kunne føre en selvstendig asylpolitikk, og at vi skal kunne føre en human asylpolitikk også etter at vi har sluttet oss til Dublin-konvensjonen.

Lars Sponheim (V): Jeg må også få gi min tilslutning til de talere som har gitt uttrykk for at dette ble et noe underlig arrangement. Det ble litt tilløp uten hopp. Det er jo historisk at en sånn sak bringes inn for Stortinget i plenum fra den utvidede utenrikskomiteen, og jeg hadde faktisk ventet meg en noe viktigere begrunnelse for at så skjedde enn det som nå er tilfellet. Men vi får ta det med oss allikevel.

For meg er det viktig, selvsagt, å ønske Regjeringen lykke til med dette som er Regjeringens arbeid, å fullføre disse forhandlingene, men siden det nå er en anledning til å sende noen ord med på veien i forhandlingene, vil jeg legge avgjørende vekt på det jeg oppfatter som viktige liberale grunnverdier i spørsmål av den karakter som skal behandles når det gjelder tilknytningsavtalen til Dublin-konvensjonen.

For det første legger jeg avgjørende vekt på det utenriksministeren har sagt om at det er Norge ene og alene som har ansvaret for flyktning- og asylpolitikken i Norge. Det betyr også at Dublin-konvensjonen ikke regulerer kriterier for asyl i Norge; det er det Norge som skal gjøre. Og jeg er opptatt av – og håper – at utenriksministeren, hvis han svarer på spørsmålet fra Carl I. Hagen i sin av-

sluttende runde, ikke nå fraskriver seg muligheten til å ha en asylbehandling i Norge også for dem som har en rett til å få en asylbehandling i et annet land, og på den måten kan være en rausere nødhavn for mennesker på flukt enn det Carl I. Hagen kanskje måtte ønske. Vi er i Venstre opptatt av at asylretten skal være reell også i andre land i Europa. Det har også utenriksministeren lagt vekt på i sitt første innlegg her i dag.

Jeg er også opptatt av at når denne konvensjonen skal operasjonaliseres og gjøres praktikabel gjennom at personopplysninger skal registreres og samles på databaser, så er det viktig at Norge er en pådriver i alle ledd for å ta vare på de nødvendige personvern hensyn som etter vårt syn må være til stede, bl.a. gjennom Eurodac-systemet når det kommer opp og går.

Jeg vil få avslutte med å gi uttrykk for at jeg ser fram til den varslede stortingsmeldingen om flyktning- og asylpolitikken, og ønske utenriksministeren lykke til med forhandlingene om denne konvensjonen.

Utenriksminister Thorbjørn Jagland: Først må jeg takke for at det fortsatt er tilslutning her i Stortinget til at vi skal føre disse forhandlingene.

Så vil jeg si litt til et par spørsmål som er reist her. Carl I. Hagen spurte om Regjeringen vil legge seg på den linje som han sa Fremskrittspartiet ville fremme forslag om, nemlig at det skal være automatikk i at når en søknad er behandlet i et land, så er den samtidig behandlet i Norge. Den linje vil jeg ikke nå si at Regjeringen vil legge seg på. Regelen bør være som det er referert til i mitt innlegg, nemlig at vi har muligheten til, når en søknad er behandlet i et av de andre landene, å avslå den i Norge med den begrunnelse, men samtidig bør vi holde muligheten åpen for at en søknad likevel kan behandles i Norge. Det kan være tilfeller der det kan anses for å være naturlig. Jeg tror ikke det vil føre til noen stor belastning på norske myndigheter, slik Fremskrittspartiets formann her antydde.

Så har jeg bare lyst til å si at de spørsmålene som Einar Steensnæs tok opp, er det etter min oppfatning tatt hensyn til i regelverket for Dublin-konvensjonen.

Når det gjelder spørsmålet om personvern i forbindelse med Eurodac, som Lisbet Rugtvedt tok opp, vil jeg minne om at Eurodac bygger på og utdyper EUs personverndirektiv, som er en del av EØS-avtalen. Det er begrenset hvilke opplysninger som kan registreres i Eurodac, og slike opplysninger kan ikke utleveres til tredjeland. Det er bl.a. regler om lagring, retting og sletting, slik Lisbet Rugtvedt var opptatt av, i denne forordningen. Dette er da i tråd med den praksis som Norge allerede har.

Så har jeg til slutt bare lyst til å si noen ord til Odd Roger Enoksen og Lisbet Rugtvedt, som var opptatt av at Europa ikke må skape en mur rundt seg som kan føre til en strammere og mer inhuman flyktning- og asylpolitikk. Det er ikke det som er poenget. Poenget er jo at man skal få en rettferdig flyktning- og asylpolitikk. Det må jo være et mål for alle land i Europa å sikre at de som faktisk har rett til å komme inn og få asyl, får det, og at det ikke er

de som har de største mulighetene som følge av enten økonomi eller forbindelser til folk som driver med menneskehandel osv., som kommer inn. Dette regelverket vil jo nettopp kunne føre til at man kan sikre en human flyktning- og asylpolitikk, slik at det ikke er den sterkestes rett som gjelder, men at de som faktisk har rettigheter, får muligheten til å få asyl i det europeiske landet. Det er meningen med Dublin-konvensjonen.

Presidenten: Da er vi ferdig med behandlingen av tilleggsdagsordenen, og vi går over til det ordinære sakskartet.

S a k n r . 1

Innstilling fra valgkomiteen om valg av medlemmer og varamedlemmer til Nordisk Råd (Innst. S. nr. 7 (2000-2001))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 267)

S a k n r . 2

Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om forbrukerpolitikk og organisering av forbrukerapparatet (Innst. S. nr. 257 (1999-2000), jf. St.meld. nr. 40 (1998-1999))

Presidenten: Etter ønske fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 15 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 15 minutter, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Høyre 10 minutter hver, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og representanten Bastesen 5 minutter hver.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra hovedtalerne fra hver partigruppe, og fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Jon Olav Alstad (A) (ordfører for saken): Forbrukermeldingen, som innebærer den første grundige gjennomgang av forbrukerarbeidet siden 1983, ble lagt fram av sentrumsregjeringen og behandlet i komiteen før sommeren. Når det har drøyd så lenge med debatten i Stortinget, har det sammenheng med at komiteen før sommeren valgte å gi meldingen en grundig behandling, som også har medført at vi på mange områder legger mer politikk inn i meldingen enn det som lå der i utgangspunktet. Både meldingen og innstillingen legger til grunn en nyfokusering på forbrukerpolitikken, og med den nyorien-

teringen som ligger i innstillingen, tror jeg både fokus på og status til forbrukerpolitikk vil øke.

Det er et bredt flertall som slår fast at målet for forbrukerpolitikken er å gi folk muligheten til å gjøre valg som sikrer et mer bærekraftig forbruksmønster, også i erkjennelsen av at den tiltakende forbruksveksten er en av de største miljøpolitiske utfordringene folk står overfor. Det har vært en tradisjon at norske myndigheter har tatt et stort ansvar for å sikre forbrukernes rettigheter, og slik skal det fortsatt være. Men globaliseringen stiller oss samtidig overfor nye utfordringer der de nasjonale reguleringsene alene ikke bestandig er nok. For meg er det greit for en gangs skyld å vise til det positive som skjer i EU, der forbrukermakt har blitt brukt for å sikre politiske mål for forbrukerne.

Det har også blitt stadig mer sentralt å se forbrukerpolitikken i sammenheng med fordelingspolitikken – og da tenker vi både på internasjonal fordeling og generasjonsfordeling. Å ha et forbruk i dag som både reduserer kommende generasjoners mulighet til å tilfredsstille sine behov, og som hindrer utvikling i underutviklede land, blir det fokusert på i meldingen, og det slås fast at dette er uforenelig med de mål vi nå trekker opp for forbrukerpolitikken.

Dersom vi ser sørover – og da trenger vi ikke å gå lenger enn til Danmark – har det vært et helt annet trykk i forbrukerpolitikken. Det skjer ting her hjemme også, men det har ikke vært noen tradisjon for å gi forbrukerarbeidet den samme posisjonen her. På det området vil Arbeiderpartiet nå ha endringer. Det betyr også at vi er nødt til å se på de virkemidlene vi har. Der forbud har vært en tradisjonell måte å regulere markedet på, ser vi at det kommer nye og kanskje like effektive alternativer. Der globalisering og krav til samhandling med andre land gjør forbudene forbudt eller uegnet, der kommer det nå nye måter som f.eks. merking. Det har vi hatt forholdsvis liten tradisjon for her hjemme, men det må det fokuseres sterkere på i tiden fremover. La meg ta et eksempel i så måte: Når vi ikke når fram med våre standarder for tilsetningsstoffer i mat, så får vi stille krav om merking som gjør det krystallklart for forbrukerne hvilke konsekvenser det vil ha. Og det vil være minst like effektivt som et forbud.

Flertallet i komiteen har også valgt å ta inn over seg det som har blitt bevist gjennom forskning på 1990-tallet. Det er ikke nødvendigvis alltid slik at materiell velstand og livskvalitet henger sammen. Ikke minst har Dag Hareides studie på oppdrag fra Hedmark fylkeskommune synliggjort dette. Det må selvsagt også få følger for forbrukerpolitikken. For de grupper der dette fortsatt har betydning, skal det selvsagt følges opp. Men dagens melding velger også på denne bakgrunn å vri fokuseringen på forbrukerpolitikken og gjøre den mer betydningsfull på flere politiske områder som f.eks. miljø og fordeling. Dermed synliggjøres også de politiske forskjellene mellom sentrum, Arbeiderpartiet og SV på den ene siden og Høyre og Fremskrittspartiet på den andre. Høyrepartiene vil ha en svært passiv forbrukerpolitikk, mens flertallet legger opp til en ny og offensiv politikk.

Det vil føre for langt å komme inn på alle de områdene som omtales i innstillingen, men noen skal jeg komme inn på. Det offentlige er en veldig stor forbruker. Dermed er det også viktig å ha en bevisst politikk på innkjøpsområdet. For å stimulere til miljøriktige produkter er det viktig å få opp omsetningen og ned kostnadsdifferansen når det gjelder de tradisjonelle produktene. La meg ta to eksempler på det: Ulike landbruksministre fra ulike partier har hatt problemer med å få melkeprodusenter til å satse skikkelig på økologiske produkter. Dermed blir det for dyrt og lite tilgjengelig for forbrukerne. Årsaken har selvsagt vært at det er lite økonomisk interessant å satse sterkere på dette. Men i Danmark har man klart å få det til. Dersom vi hadde fått det offentlige til bare å etterspørre økologiske melkeprodukter, er jeg sikker på at Tine omsider hadde fått ut fingeren. Der har vi en mulighet til å bruke vår makt som forbruker til å endre markedsfokuseringen, til og med på en måte som jeg regner med at høyrepartiene er glad for: uten en eneste lovregulering.

Et annet eksempel er forslaget som ligger fra sentrum og SV, om økologisk mat og rettferdig kaffe i staten. Det vil ha mye av den samme effekten, og den grovste utbyggingen som skjer av den tredje verden, nettopp kaffeproduksjonen, kunne vært redusert. Det er midt i løypa for den forbrukerpolitikken som nå legges opp. Når Arbeiderpartiet velger å ikke støtte dette forslaget i dag, har ikke det noe med motstand mot forslaget å gjøre. Men dette er ikke noe man knipser i fingrene for å klare. Her må man først samordne politikken for innkjøp i hele det offentlige for å få et skikkelig trykk bak arbeidet og følge det opp overfor de øvrige forbrukerne også. Og det må forankres over alt. Men det er en vei som vi må begynne å gå.

Mat har internasjonalt blitt et viktig forbrukerspørsmål. I frimarkedene har man hatt sterke forbrukerorganisasjoner som gjør det umulig å mikse og trikse med maten vår uten at det får konsekvenser, spesielt når det ikke kan garanteres helsemessig. Med globaliseringen må også vi her hjemme utvikle en forbrukeropinion som kan reagere på samme måten. Genmat er et av de spørsmålene som det er mye interesse rundt og mye usikkerhet knyttet til. Det er både et forbrukerspørsmål og et næringspolitisk spørsmål. Vi må ikke sette oss i en situasjon som gjør at vi «kødder» med maten vår, eller at vi utsetter våre forbrukere for helsefare. Derfor er ren mat viktig for oss av hensyn til forbrukerne. Men på enkelte områder går den teknologiske utviklingen så raskt at vi ikke har den nødvendige sikkerheten for dette. Derfor har også flertallet nå bedt om å få vurdert et midlertidig forbud – eller moratorium, som det heter – mot slike produkter for å sikre både miljøet og forbrukerne. Det vil vi komme tilbake til i senere innlegg også.

En av de merknadene som har vakt mye oppmerksomhet, er flertallets påpeking av det misforholdet som er mellom de ressurser som brukes på reklame og forbrukerinformasjon. Når det brukes over hundre ganger mer på reklame enn på forbrukerinformasjon, sier det seg selv at det ikke er så lett å nå fram med den nøytrale informa-

sjonen. For å sikre forbrukerne – og vi registrerer at Høyre og Fremskrittspartiet er imot – har vi bedt om at det ses på muligheten for å utligne dette misforholdet gjennom f.eks. en avgift. En avgift på all reklame på 1 pst. vil altså doble ressursene vi har til forbrukerinformasjon. Derfor har vi bedt om å få en vurdering av dette fra Regjeringen. Det kan selvsagt anføres mange argumenter mot dette, og det blir det også gjort fra dem som risikerer å bli pålagt dette, men det skremmer ikke oss fra å be om en slik vurdering. Så får vi se på om det er mulig å få til en slik ordning på en fornuftig måte.

Det leder meg over til organiseringen av forbrukerapparatet. Det er åpenbart at det er modent for omorganiseringer. Sterkere skiller mellom myndighetsutøvelse og forbrukerrepresentasjon er nødvendig, og det er viktig å få en mer effektiv organisering for å unngå dobbeltarbeid og unødvendig dobbeltkompetanse, og å få mer penger ut der forbrukerarbeidet skjer. Derimot har vi sagt klart fra at vi ikke ønsker å få et nytt direktorat. Fylkeskontorene og deres underkontorer er viktige når det gjelder å sikre tilgjengeligheten for den enkelte forbruker. Derfor er jeg også glad for at Arbeiderpartiet har fått støtte for å opprettholde disse. Vi har også registrert at spesielt de fire nordligste fylkene har veldig gode erfaringer med å ha en politisk forankring i fylket. Dette ble omgjort til en frivillig ordning for noen år siden fordi det var svært forskjellige erfaringer med det. Nettopp derfor vil vi heller ikke gjennomføre et lovpålegg om det. Det må være opp til de lokale myndighetene selv å ta stilling til dette, for ingen er tjent med fylkesråd om ikke tas alvorlig. Men dermed opprettholdes også muligheten for de fylkene som ønsker å fortsette med denne ordningen, og erfaringene er at dette er en styrke for forbrukerarbeidet når det tas på alvor. Vi har også bedt om at det ses nærmere på forholdet mellom forbrukerkontorene og konkurransemyndighetene slik at forbrukerarbeidet kan samles i forbrukerapparatet. Men her regner vi med at departementet vil komme tilbake med organiseringen når arbeidet er ferdigstilt og man er klar for å ta nye standpunkt i den saken.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Per Roar Bredvold (Frp): Det offentlige er en svært stor kjøper av produkter og tjenester og kan dermed styre store deler av befolkningens kjøpemønster. Er ikke representanten Alstad redd for at det frivillige valg av produkter og tjenester blir snevret inn og nettopp blir avhengig av statens innkjøp ved at tilbudet av varer vil bli begrenset, da små aktører ikke kan bli med og tilby sine tjenester og varer?

Jon Olav Alstad (A): Det offentlige er en stor forbruker i dag. Dersom vi skulle være redd for at det offentlige med sin innkjøpspolitikk i altfor stor grad ville påføre forbrukerne ulemper, ville det også ha vært situasjonen slik det er i dag.

I dag har ikke det offentlige en gjennomgående policy når det gjelder innkjøp på de områdene jeg var inne på. At det offentlige vil bidra til å fokusere i den retningen,

tror jeg tvert imot vil være med på å sikre forbrukerne og ikke det motsatte, nemlig å være en ulempe for dem. Tvert imot tror jeg det er på tide at det offentlige tar det ansvaret som den store forbrukeren det offentlige er, nettopp for å sikre at også de private forbrukerne får bedre tilbud, får mer å velge i og har muligheten til å velge de produktene som også er økologisk, miljømessig og fordelingsmessig riktige.

Trond Helleland (H): Etter at vi fikk forbrukermeldingen, gikk det lang tid før den ble behandlet, på grunn av regjeringsskiftet. Da vi først kom i gang med behandlingen, fikk jeg nærmest inntrykk av at det var et alternativ til landbruksmeldingen vi skulle debattere, for det ble mer og mer fokusert på matvarespørsmål, som riktignok er nevnt i meldingen, men som naturligvis ikke burde være det sentrale, eller det mest sentrale, elementet når en diskuterer en forbrukerpolitisk melding som først og fremst skal ta seg av organiseringen av forbrukerapparatet.

Jeg registrerer at saksordfører Alstad med god støtte fra vekslende sentrumpartier har gjort merknadene i meldingen om til et angrep på globalisering, frihandel og markedsøkonomi. Jeg synes det er interessant dersom dette er Arbeiderpartiets signaler. Når en på mange områder også går i retning av å foreslå nye avgifter, er ikke det spesielt overraskende.

Jeg har et spørsmål til representanten Alstad, som talte varmt for reklameavgiften. Hvem tror representanten Alstad det er som skal betale denne reklameavgiften? Er ikke det også til sjuende og sist forbrukerne, som da blir pålagt denne ekstra avgiften? Noen skal betale regningen, og vi vet hvem som får den: forbrukerne. Jeg håper virkelig at Regjeringen ikke følger opp dette flertallsforslaget, og at de legger saken vekk. Det kunne vært interessant å høre representanten Alstad utbrodere litt hvordan denne avgiften eventuelt skal kreves inn, hvem som skal stå for innkrevingen, og hvordan dette skal fungere. Jeg tror dette er et forslag som er helt på ville veier. Og hvis en ser det i sammenheng med andre forslag som vi nå har til behandling, og som gjelder markedsføring – bl.a. dette med at det skal bli forbudt å ha innstikk i avisene, noe som vil rive grunnen vekk under norske avisers økonomi osv. – må jeg si at jeg er svært usikker på hvor Arbeiderpartiet egentlig ønsker å gå hen i denne saken.

Jon Olav Alstad (A): Det er betryggende å høre at Høyre omsider har blitt opptatt av avisenes økonomi. Det er ikke det vi har vært vant til fra den kanten de siste årene.

Selvsagt er matvarespørsmål viktig når det gjelder forbrukersaker. Jeg registrerer at Høyre tydeligvis ikke synes at vi skal fokusere på det i den grad som stortingsflertallet gjør i dag. Men jeg har også registrert at Høyre derimot er svært opptatt av matpriser. Så jeg klarer ikke helt å se sammenhengen i den argumentasjonen som kommer fra Høyre her. Mat er viktig for forbrukerne, det er fokusert sterkt på det, internasjonalt og for så vidt også i Norge. Det må også Stortinget ta innover seg og behandle, og det ønsker vi å gjøre.

(Alstad)

Det er slett ikke noe angrep verken på frihandel eller på globalisering som ligger i dagens innstilling. Tvert imot er det en oppfølging der en tar konsekvensene av frihandel og globalisering, og der man også prøver å ta i bruk noen av de virkemidlene og noe av den tenkingen som andre land har utviklet for å møte de ulempene som nett-opp ligger i frihandel og globalisering. For vi kan jo ikke stikke under stol at det fins uheldige utslag av det også.

Når det gjelder reklameavgiften, tror jeg at 1 pst. av reklameomsetningen brukt til forbrukerinformasjon framfor til reklame er forbrukerne tjent med. Vi får se når man kommer tilbake med den vurderingen som skal gjøres, hvordan man teknisk kan legge opp en slik avgift. Det oppfatter jeg ikke først og fremst å være Stortingets oppgave å utforme. Vi slår fast at vi ønsker å få en vurdering av det, så får vi se når vi får det tilbake, om og hvordan det er mulig å få dette gjennomført.

Anne Enger Lahnstein (Sp): Alstad var i sitt innlegg en god del inne på matkvalitet. Jeg tror det er bred enighet om at vi må sikre både god merking og en solid matkvalitet i Norge.

Når jeg bad om ordet til replikk, var det fordi Alstad også viste til hvordan forbrukerne utøver sin makt – i Danmark, tror jeg han nevnte spesielt – og fordi det etter et møte for en stund siden om matsminkedirektivet ble skapt ganske stor usikkerhet om hva som var formidlet av holdninger fra utenriksministerens side, og hvordan kjedene, altså de som selger maten, skulle forholde seg til eller hadde tanker om å forholde seg til mat som var omfattet av matsminkedirektivet.

Nå er dette en sak som man vil komme tilbake til i et åpent stortingsmøte, men jeg har lyst til å utfordre saksordføreren på om han ser problemer knyttet til f.eks. frivillige avtaler for kjedene, om det vil være i strid med EUs og EØS' konkurranseregulering, og hvordan han vil sikre at intensjonene i forhold til matsminkedirektivet, som jeg forstår kom fram fra Regjeringens side tidligere, blir ivarettatt.

Jon Olav Alstad (A): Representanten Enger Lahnstein stiller et spørsmål der det vil føre veldig langt å foreta en vurdering av alle områdene i denne sammenheng. Det kunne ha vært greit at alle de spørsmålene som ble tatt opp, hadde ligget hos forbrukerkomiteen. Sånn er ikke verden og sånn er ikke Stortinget organisert. Men uansett slår denne meldingen veldig klart fast at det viktigste for forbrukerpolitikken er å sikre forbrukerne mot å få matvarer som kan være helseskadelige. Da får vi sørge for at vi gjør det på en måte som i det minste gir forbrukerne muligheten til å velge.

La meg ta et eksempel når det gjelder genmat fra USA, der et stort parti med taco-skjell i forgårs ble trukket tilbake fordi man fant ut at det inneholdt genprodukter – ikke fordi det var forbudt i USA, men fordi produsenten var livredd for hvordan holdningen hos forbrukerne ville bli. Det fungerer ikke på samme måten i Norge i dag, men jeg tror vi er nødt til å utvikle det uansett, for

synden har jo kommet inn i verden, den er veldig vanskelig å spore opp, den er veldig vanskelig å beskytte seg mot. Og selv om vi i Norge for så vidt kan vedta det vi vil av lovverk mot det, betyr ikke det at vi automatisk er beskyttet mot dette. Men vi må ha en oppgående forbrukerorganisering og forbrukeropplevning som gjør at vi er i stand til å avdekke dette og dermed gi forbrukerne opplysninger og valgmuligheter som innebærer at de kan treffe valg – basert på at vi har opplysninger om hvordan matvarer vil slå ut i forhold til egen helse.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Per Roar Bredvold (Frp): St.meld. nr. 40 tar for seg en del forbrukerpolitiske temaer og forslag til en ny organisering av forbrukerapparatet.

Etter Fremskrittspartiets oppfatning kommer meldingen med få konkrete løsninger, men den kommer med en del vyer som kan gi et visst innblikk i fremtidens politikk på dette området.

Det er lenge siden Stortinget hadde en overordnet diskusjon om disse temaene, og det siste dokumentet som har gitt grunnlag for å diskutere dem, var St.prp. nr. 80 for 1982-93.

Mange er av den oppfatning at det nå er på tide å ta en større debatt om de overordnede prinsippene i forbrukerpolitikken, og man ser store utfordringer på følgende områder: miljø- og fordelingsspørsmål knyttet til forbruk, utviklingen i forbrukernes kjøpekraft, forutsetninger og holdninger, endringer i vare- og tjenestetilbudet, konkurransen og strukturen i markedet, den teknologiske utviklingen og internasjonalisering.

Fremskrittspartiet mener at den type forbrukerpolitikk som er omhandlet i meldingen, bare er en del av forbrukerpolitikken. Forbrukernes beste beskyttelse ligger i effektiv konkurranse på markedet. Konkurransen kan enten begrenses av de næringsdrivende selv eller av myndighetene, slik som f.eks. i helsesektoren og undervisningssektoren. Fremskrittspartiet ser det derfor som den viktigste forbrukerpolitiske oppgave å sørge for at private og offentlige monopoler avskaffes slik at forbrukerne har en valgfrihet når de skal skaffe seg varer eller tjenester. En annen viktig form for beskyttelse ligger på det sivilrettslige plan, der den enkelte kan benytte seg av domstolene med sikte på bl.a. heving og erstatning. Dette forutsetter bl.a. at domstolene ikke krever urimelig store rettsgebyrer, slik som i dag.

Den form for forbrukerpolitikk som behandles i meldingen, anser Fremskrittspartiet som subsidiær, dvs. at den først og fremst er aktuell der konkurransen er svak og rettsapparatet ikke velegnet. Fremskrittspartiet er ikke enig i det som hevdes på s. 14 i meldingen:

«De sanksjoner den enkelte forbruker kan utøve ved å la være å kjøpe et produkt om igjen, er lite nyanisert som markedssignal, ...»

Tvert imot – Fremskrittspartiet mener at dette er det viktigste av alle markedssignaler.

Meldingen inneholder også en rekke funderinger av generell karakter. Meldingen peker på statistikk som bl.a.

viser at forbruket er langt høyere i fattige land enn i rike land og hevder at dette har sammenheng med fordelingen av ressurser. Denne formuleringen leder oppmerksomheten bort fra hovedpoenget, nemlig at de rike land har maktet å organisere sitt samfunns- og produksjonsapparat på en slik måte at ressursene utnyttes effektivt slik at de gir stor avkastning. Det dreier seg ikke først og fremst om et fordelingssspørsmål, men om et effektiviseringssspørsmål.

Fremskrittspartiet mener at det er nødvendig å stille opp noen generelle prinsipper for det offentlige rolle i forbrukerpolitikken. Dette vil bl.a. være følgende:

- Det offentlige skal ikke blande seg inn i den enkelte forbrukers valg og ønsker.
- Forbruk er grunnleggende for vekst i samfunnet og for sikring av arbeidsplasser for fremtiden .
- Det offentlige skal ha en kontrollerende rolle/tilsynsrolle på forbrukernes vegne.
- I tilsynsrollen skal det offentlige sikre at forbrukerne og samfunnet vernes mot skadelige produkter og feil informasjon via reklame.
- Det offentlige skal sørge for at nødvendig informasjon om forbrukeres rettigheter og plikter og om skadelige produkter tilflyter forbrukerne.
- Det offentlige skal sørge for at det finnes et hensiktsmessig apparat for tvisteløsning som er lett tilgjengelig for den enkelte forbruker.
- Det offentlige skal sørge for at det til enhver tid er tilstrekkelig med konkurranse på forbrukermarkedet og at spilleregler blir fulgt.

Fremskrittspartiet registrer at forbrukervernet også blir godt ivare tatt informasjonsmessig av mange private aktører. Mange tidsskrifter, aviser og fjernsynsprogrammer tar opp aktuelt forbrukerstoff på en god måte. Dette ivaretar mye av det informasjonsbehovet som forbrukerne har. Det er god grunn til å tro at disse kommersielle aktørene fortsatt vil bringe denne typen stoff, nettopp fordi det er godt stoff som selger bra.

Dagens forbrukerapparat består av en rekke enheter. Det norske organisasjonsmønsteret skiller seg fra det som er i de andre nordiske land, som gjennomgående har færre enheter og en dominerende ytre etat av direktoratskarakter.

Det ble tidligere foreslått å slå sammen alle de daværende forbrukerinstitusjonene. Rimberg-utvalget falt ned på den såkalte uavhengighetsmodellen, som går ut på at de fleste forbrukerrelaterte etatene samles i et selvstendig forvaltningsorgan.

Fremskrittspartiet er av den oppfatning at det må gjøres betydelige endringer i organiseringen av forbrukerapparatet. Fremskrittspartiet foreslår derfor følgende:

«Det etableres et forbrukerinteressetilsyn. Dette organiseres som et selvstendig forvaltningsorgan, med et eget styre som er ansvarlig for å følge opp forbrukertilsynets drift.»

I tillegg ønsker Fremskrittspartiet å fremme følgende forslag:

«Det etableres en ordning der Markedsrådet er klageinstans også når det gjelder Konkurransetilsynets avgjørelser.»

Presidenten: Representanten Bredvold har tatt opp de forslag han selv refererte.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) (leiar for komiteen): Stortingsmeldinga om forbrukerpolitikk som sentrumsregjeringa la fram i 1998, har blitt liggjande ei stund, men no har den omsider – etter regjeringsskiftet og komitehandsaming – kome fram til handsaming her. Det var på høg tid med ein overordna diskusjon om forbrukerpolitikk.

Viktige tema i meldinga er berekraftig utvikling og miljø- og fordelingsaspektet nasjonalt og internasjonalt. Kristeleg Folkeparti meiner at også verdiar som forvaltaransvar og livskvalitet skal vere ein viktig og integrert del av forbrukerpolitikken. Forbrukerpolitikk har tradisjonelt vore definert som ein politikk for å styrkje forbrukarane si stilling i marknaden. Kristeleg Folkeparti meiner at miljø- og fordelingsutfordringane gjev nye og meir langsiktige perspektiv til forbrukerpolitikken. Veksten i forbruket av knappe naturressursar i Vesten kan ikkje halde fram i det tempoet vi har i dag. Ein framleis sterk vekst i forbruket er ikkje i samsvar med ei berekraftig utvikling. Vi i det rike Vesten har eit særleg forvaltaransvar. Det forvaltaransvaret vil Kristeleg Folkeparti ta på alvor. Vi vil ikkje reindyrke ei haldning i retning av å forbruke mest mogleg til lågast mogleg pris.

Mange sentrale tema blir handsama i St.meld. nr. 40: modernisering av offentleg sektor, matvarespørsmål, marknadsføring, fjernsal og IKT, produktryggleik, forsikring, bank- og kredittenester, gjelds- og betalingsproblem, kjøp av bustad, forbrukarundervisning, tvisteløsning og framtidig organisering av forbrukerapparatet. Dette er viktige tema, men ein rekk ikkje å kome inn på alle i eit 5-minuttsinnlegg. Eg vil spesielt stoppe opp og peike på at det må liggje eit verdigrunnlag i botnen når vi skal utforme ein forbrukerpolitikk – eit verdigrunnlag som gjev retning når det gjeld forbruksnivået, samansetjinga av forbruket og konsekvensane for miljøet som følge av forbruket. Undersøkingar i tiårsperioden 1985-1995 om livskvalitet viser at ein markant auke i mengda av eignerulnar ikkje har gjort oss meir nøgde. Kristeleg Folkeparti synest det er positivt at forbrukarmeldinga reiser denne verdidebatten, nettopp i ei tid der alt tyder på at vi i stadig sterkare grad er prega av materielle verdiar.

På bakgrunn av dette vil eg spesielt stoppe opp ved det særskilde ansvaret vi har for barna og dei unge sitt møte med den kommersielle marknaden. Kristeleg Folkeparti ser med redsel på ei utvikling der barn og unge i aukande grad er målgruppe for marknadsføring. Eg har notert meg at Forbrukarombodet har registrert ein aukande tendens til bruk av aggressive verkemiddel som vald i reklamen. Trenden i salsframstøytar overfor barn og unge er i aukande grad innslag som skal vekke merksemd ved å sjokkere eller bryte grenser. Kommersialiseringa og ei meir aggressiv og målretta marknadsføring overfor barn og unge kan òg skape eit forkjært menneskesyn ved at mennesket sin verdi for ein sidedig blir knytt til kapasiteten som konsument.

Men sjølv om vi av og til kunne ønskje det, er det ikkje slik at vi kan skru av informasjonsstraumen og kome attende til ei tid utan informasjonsstraum og kommersialisering. I den grad det er mogleg og nødvendig, må vi ha eigna tiltak som styrkjer barn og unge sin tryggleik og kunnskap i høve til å kunne takle og vurdere innhaldet i informasjon og reklame. Kristeleg Folkeparti stør derfor, saman med fleirtalet i komiteen, framlegget i stortingsmeldinga om å forby reklame retta mot barn. Vi stiller oss i innstillinga og positive til framlegget om eit utval som skal sjå på og greie ut tiltak for å redusere det kommersielle presset på barn og unge.

Matvaretryggleik har også fått ein del merksemd i innstillinga. Eit fleirtal understrekar at den helsemessige effekten av mat som inneheld genmodifiserte ingrediensar, må kartleggjast. Fleirtalet ber Regjeringa om å vurdere å innføre eit moratorium på slike produkt. Dette er viktig.

Organiseringa av forbrukararbeidet i framtida har også fått merksemd. Kristeleg Folkeparti har støtta det vidare arbeidet med ein reformmodell som bør ta utgangspunkt i meiningsmessig uavhengigheit, eit nedanfrå og opp-perspektiv. Det er viktig med lokalt engasjement.

Når det gjeld omorganisering av forbrukerapparatet, vil Stortinget få det tilbake som eiga sak. Det er viktig at Stortinget får kome tilbake til dette ved eit seinare høve.

Eg tek opp dei forslaga der Kristeleg Folkeparti er medforslagsstillar.

Presidenten: Representanten Molvær Grimstad har tatt opp de forslag hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Trond Helleland (H): Kristelig Folkeparti er med på en rekke merknader som er i tråd med det jeg nevnte i stad: De er skeptiske til globalisering, til markedsøkonomi og frihandel. Det er også her snakk om å erstatte økt levestandard med økt livskvalitet – en setter opp det som to motsetninger. Og det er ganske interessant at det på en måte er nødvendig å gå ned i levestandard for å få økt livskvalitet, slik en kan tolke Kristelig Folkeparti.

Men det er også merknader her som er ganske interessante, som faktisk Arbeiderpartiet, SV og sentrum har gått sammen om, bl.a. denne:

«Dette flertall slutter seg til sentrumsregjeringens påpekning av at bærekraftig energiforbruk forutsetter reduksjon i det samlede energiforbruk og reduksjon i forbruket av ikke-fornybare energikilder. Det vil derfor være viktig at Regjeringen foretar en vurdering av og fremmer forslag til et topprissystem for strøm. Det vil kunne være et incitament til reduksjon av forbruket dersom storforbrukere må betale en høyere pris på energien.»

Mine spørsmål til representanten Molvær Grimstad er: Er det smelteverksindustrien på Vestlandet som skal rammes? Hvem skal betale høyere strømpris? Hvor skal grensene gå? Det er mulig at dette vil være et incitament for å få ned energiforbruket, men det vil jammen også

være et incitament for å få nedlagt en rekke distriktsarbeidsplasser i dette landet. Er dette virkelig en politikk som Kristelig Folkeparti stiller seg bak? Mener Kristelig Folkeparti at dette er den rette veien å gå for å redusere energiforbruket, og hvilke konsekvenser kan det få for distriktsarbeidsplassene i Norge?

May-Helen Molvær Grimstad (KrF): Eg trur at den politiske diskusjonen vil vere tent med at vi av og til diskuterer dette med livskvalitet i forhold til auka materielt forbruk. Det er ikkje slik at det ikkje er nokon som treng meir materielt forbruk, men det er viktig at vi set søkjelyset på det, fordi vi meir og meir fokuserer på det å eige ting i staden for på korleis vi har det. Av og til seier ein at ein har mykje å leve av, men lite å leve for. Det er viktig å få fram den verdien når ein diskuterer forbrukermeldinga. Eg trur faktisk det er veldig viktig at vi fokuserer på den materielle levestandarden også i tida framover. Skal vi vere opptatt av at den skal vere ein spiral som går oppover og oppover, eller skal vi vere opptatt av utjamning og at det er store skilnader i verda mellom rike og fattige land? Den dimensjonen må vi som bur i det rike Noreg, også ha med oss.

Så var representanten Helleland inne på dette med topprissystemet og energidebatten. Når det gjeld alternativ energi og satsinga på det, som også er ein debatt, kan vi i Kristeleg Folkeparti tenkje oss ei endå sterkare satsing på det frå Regjeringa si side. Men når det gjeld å få ned energiforbruket, og når det gjeld å ha incitament til det, er vi opne for å vurdere ulike tiltak som kan vere verkemiddel til det.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Trond Helleland (H): Den foreliggende forbrukermeldingen er stort sett beskrivende og i liten grad handlingsrettet. Høyre mener at den type forbrukerpolitikk som er omtalt i meldingen, bare er en del av forbrukerpolitikken.

Forbrukerens beste beskyttelse ligger i en effektiv konkurranse på markedet. Konkurransen kan enten begrenses av de næringsdrivende selv eller av myndighetene, slik som f.eks. i helsesektoren og i undervisningssektoren. Vi ser det derfor som den viktigste forbrukerpolitiske oppgave å sørge for at både private og offentlige monopoler blir avskaffet, slik at forbrukerne har en valgfrihet når de skal skaffe seg varer eller tjenester. En annen viktig form for beskyttelse ligger på det sivilrettslige plan, der den enkelte kan benytte seg av domstolene med sikte på bl.a. heving og erstatning. Dette forutsetter bl.a. at domstolene ikke krever urimelig store rettsgebyrer, slik de gjør i dag.

De former for forbrukerpolitikk som behandles i meldingen, anser vi som viktige, men at de først og fremst er aktuelle der hvor konkurransen er svak og rettsapparatet ikke er velegnet. Vi er f.eks. ikke enig når det blir hevdet:

«De sanksjoner den enkelte forbruker kan utøve ved å la være å kjøpe et produkt om igjen, er lite nyanisert som markedssignal.»

Dette er etter vår mening det viktigste av alle markeds-signaler. Nettopp det at forbrukerne gjennom bevisste valg gir uttrykk for om en vare er så god at de ønsker å kjøpe den om igjen, skaper markeder i utvikling og skiller ut gode produkter fra dårlige.

Etter vår mening må det offentlige ikke blande seg inn i den enkelte forbrukers valg og ønsker. Som politikere er det vår oppgave å lovregulere det som ikke skal være tillatt, ikke forsøke å bestemme hva folk skal handle.

Flertallet i komiteen gir på mange måter inntrykk av at forbruk er en uting. Forbruk skal erstattes av livskvalitet, synes å være parolen. Høyre mener at forbruk er grunnleggende for vekst i samfunnet og for sikring av arbeidsplasser for fremtiden.

Det offentliges rolle må være kontroll- og tilsynsrollen på vegne av forbrukerne. I tilsynsrollen skal det offentlige sikre at forbrukerne og samfunnet vernes mot skadelige produkter og feil informasjon via reklame. Myndighetene må sørge for at nødvendig informasjon om forbrukernes rettigheter og plikter og om skadelige produkter tilflyter forbrukerne. Vi må også sørge for at det finnes et hensiktsmessig apparat for tvisteløsning som er lett tilgjengelig for den enkelte forbruker.

En av de viktigste oppgavene våre må være å sørge for at det til enhver tid er tilstrekkelig med konkurranse på forbrukermarkedet, og at spillereglene blir fulgt. Konkurransereglene er helt avgjørende for å skape velfungerende markeder.

Høyre registrerer at forbrukerarbeidet også blir godt ivaretatt informasjonsmessig av mange private aktører. Mange tidsskrifter, aviser og fjernsynsprogrammer tar opp aktuelt forbrukerstoff på en meget god måte. Dette ivaretar mye av det informasjonsbehovet forbrukerne har. Dette er godt stoff som selger bra. Muligheten for å få en sak opp i f.eks. «TV 2 hjelper deg» eller et oppslag i VG er et viktig ris bak speilet som i stor grad også bidrar til bedre opptreden fra aktører som opererer i grenselandet eller over streken for det som er akseptabel og lovlig oppførsel. Denne typen uoffisielle kanaler er etter vår mening meget viktig i forbrukerarbeidet og blir stadig viktigere.

Miljøvennlighet er et stort konkurransefortrinn. Bedrifter som tilbyr produkter som enten er påviselig miljøvennlige, eller som oppfattes som dette av forbrukerne, vil være markedsvinnere i det nye årtusen. De som er unge i dag, er betydelig mer opptatt av dette enn tidligere generasjoner. Det å få et stempel som miljøfarlig vil være svært truende for en bedrifts eksistens, og fremtidens ledere vil derfor ikke ta risikoen på å få et slikt stempel. Vi tror at utviklingen på dette området vil gå sin gang uten at offentlige myndigheter iverksetter aktive tiltak for å redusere folks forbruk.

Høyre vil understreke at det offentlige har et hovedansvar for at velferdstjenester er tilgjengelige for innbyggerne, og at tjenestene er av høy kvalitet. Offentlig ansvar for å finansiere og tilby tjenester trenger ikke nødvendigvis bety at det offentlige selv må stå for produksjon av disse. Det offentlige bør i større grad fokusere på rollen som bestiller av ulike tjenester, og i større grad

konkurransetsette selve produksjonen av tjenestene. Det vil legge til rette for bedre og billigere tjenester.

Jeg registrerer at Senterpartiet og SV med vekslende støtte fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti har lagt seg på en slags antiforbruks- og antiglobaliseringslinje i merknadene til meldingen. Høyre er tilhenger av en bærekraftig utvikling. Vi mener at en bærekraftig utvikling er nødvendig for å gi rom for en varig og stabil økonomisk vekst. Høyre mener at økonomisk vekst er en forutsetning for å sikre bedre levestandard og livskvalitet i alle deler av verden. Det er etter vår mening ingen motsetning mellom bedre levestandard og økt livskvalitet. Det å slå fast at økt forbruk må erstattes av bedret livskvalitet, er å skape motsetninger som ikke er reelle. Vi må stadig arbeide for et mer miljøvennlig forbruk. Det betyr ikke at en går ned i levestandard, men at en handler mer miljøriktig.

Når det gjelder forslaget til organisering av forbrukerapparatet, er vi glad for at et bredt flertall avviser direktoratsmodellen. Vi viser til at departementet med utgangspunkt i Rimberg-utvalgets innstilling tar opp spørsmålet om framtidig organisering av det offentlige forbrukerapparatet. Rimberg-utvalget drøftet to hovedmodeller for organisering av dette apparatet, uavhengighetsmodellen og direktoratsmodellen.

Det var ingen konklusjon i stortingsmeldingen, og en ber nærmest Stortinget om tilslutning til videre utredning av direktoratsmodellen. Det varsles at Regjeringen vil komme tilbake med dette til Stortinget som egen sak. Nå synes det på mange måter som om komiteen uttrykker seg så klart i å avvise direktoratsmodellen at den bør legges vekk, og at en bør gå videre med det utgangspunkt som nå ligger i merknadene.

Vi viser også til at de fleste høringsinstansene gikk imot forslaget om en direktoratsmodell, fordi de mente en slik modell ville svekke Forbrukerrådets selvstendighet i forhold til departementet. Vi støtter altså ikke en videre utredning av direktoratsmodellen og regner med at den ballen nå blir lagt død.

Høyre ber Regjeringen arbeide videre ut fra Rimberg-utvalgets uavhengighetsmodell med vekt på følgende:

- en friere stilling for Forbrukerrådet og Forbrukerombudet
- bedre ivaretagelse av forbrukernes rettigheter, også i forhold til offentlige tjenesteleverandører
- modernisering av Forbrukerrådets styringsstruktur
- bedre kommunikasjon med publikum gjennom bevisst satsing på mediestrategi og ved at forbrukerrelevant informasjon gjøres lett tilgjengelig på f.eks. Internett
- bedre rammebetingelser for forretningsvirksomheten i Forbrukerrådet, bl.a. gjennom fristilling av Forbruker rapporten
- saksbehandlingstiden i Forbrukertvistutvalget må reduseres

Når det gjelder kapittelet om markedsføring, har vi allerede signalisert kraftig motstand mot flertallets forslag om å opprette et forbrukerfond finansiert av en reklameavgift. Jeg beklager å måtte si det: Dette er et naivt forslag. Hvem tror man må betale for dette? Dersom en slik

avgift på reklame blir innført, er det selvsagt forbrukerne som får regningen. Reklamen har kommet for å bli. Vår oppgave er ikke å fordømme den på generelt grunnlag, men å sørge for at de til enhver tid gjeldende lover og regler på området blir respektert.

Ellers vil jeg si at som forbrukere er de fleste også opptatt av tilgjengelighet. Det er beklagelig å konstatere at flertallet i denne sal tidligere i perioden gjorde denne tilgjengeligheten dårligere gjennom å stramme inn åpningstidsloven og vedta Brustad-bua. Nå skal vi antakelig ikke dra i gang en ny debatt om denne lovgivningen i dette Stortinget, men jeg håper og tror at et nytt storting vil ta fatt i dette og sørge for bedre tilgjengelighet både i offentlig sektor, hvor det er ting på gang når det gjelder å legge ting ut på Internett, åpen forvaltning osv., og også når det gjelder folks mulighet til å handle når de selv finner det for godt. Og når butikkene ønsker å ha åpent, bør de få lov å ha åpent. Dette er gammelt stoff, som vi har diskutert før. Men det er allikevel litt viktig å nevne, i en forbrukerpolitisk debatt, at det faktisk er ganske mange forbrukere i dette land som er opptatt av større tilgjengelighet og større mulighet for å utnytte den tiden de har, til å handle – som et lite motstykke til alt dette snakket om forbruk som en uting, om genmodifisert mat osv., ting som er viktige, men som etter min mening ikke hører hjemme i denne debatten, som går på forbrukerpolitikk, i dag.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jon Olav Alstad (A): Høyre prøver å framstille det som om flertallet synes at forbruk er en uting. Det er en litt merkelig konklusjon etter mitt innlegg, som hadde som hovedpoeng at forbruk er makt, vi må gi forbrukerne muligheten til å ta i bruk mer av den makten som ligger bak. Dermed vil forbruk bli snudd til en meget positiv utfordring for oss.

Så prøver Høyre her å framstille det som om meldingen skal være en antiglobaliserings- og antiinternasjonaliseringsmelding. Jeg har litt problemer med å skjønne hvor Høyre tar det fra. Riktignok påpeker vi at globalisering og internasjonalisering har en del svakheter og medfører en del ulemper for forbrukerne, det er ikke til å stikke under stol, samme hvor pro globalisering og pro internasjonalisering man er. Flertallet, dvs. sentrumspartiene, Arbeiderpartiet og SV, legger opp en strategi for å møte de utfordringene som forbrukerne stilles overfor. Høyre legger ingen strategi i innstillingen. Det kunne kanskje vært greit å høre om Høyre i det hele tatt har noen strategi for å gi forbrukerne muligheten til å møte noen av de utfordringene som globaliseringen vil medføre for dem.

Trond Helleland (H): Jeg brukte store deler av mitt innlegg til å skissere det Høyre mener er en strategi, nemlig at markedsrett og forbrukermakt er to viktige elementer. Det at markedet i størst mulig grad får lov å fungere, men da med myndighetene som kontrollinstans,

tror vi er den beste strategien når det gjelder forbrukernes muligheter og rettigheter her i landet.

Når jeg tar opp det jeg føler er en slags antiglobaliseringsholdning og en frykt for det utenfra, er det fordi store deler av merknadene dreier seg om mat, genmodifisert mat, det dreier seg om å erstatte levestandard med livskvalitet osv., ting som i og for seg er gode paroler og slagord, men hvis en setter dette inn i en sammenheng og sier at det er så mange trusler knyttet til denne globaliseringen, burde en heller snu på det og si: Hva har globaliseringen betydd og hva betyr globaliseringen for forbrukerne i Norge? Jo, det betyr at de får tilgang på billigere varer, det betyr at de får tilgang på et større spekter av varer – nå snakker jeg ikke om matvarer, men jeg snakker om varespekteret generelt – og den frihandel og den framveksten av globale markeder som vi har sett de siste årene, er jo en veldig positiv utvikling, sett fra et forbrukersynspunkt. Når så alt blir pakket inn i en slags frykt for det ukjente og for det som kommer utenfra, er det nødvendig å påpeke at dette er en holdning som i hvert fall ikke Høyre kan slutte seg til.

Vårt svar er veldig greit, og det gikk jeg gjennom i innlegget mitt: Markedet skal i størst mulig grad styre dette. Her er det altså snakk om topprissystem for strøm, det er snakk om reklameavgift, osv., osv., puttet inn i en forbrukermelding. Jeg tror ikke forbrukerne er spesielt opptatt av det. Jeg tror de er opptatt av tilgang på gode og billige varer.

A u d B l a t t m a n n hadde her overtatt presidentplassen.

Anne Enger Lahnstein (Sp): Representanten Helleland var i sitt innlegg innom veldig mange områder, bl.a. konkurranseutsetting i offentlig sektor og helgedagsfreden. Jeg skal ikke gå nærmere inn på det, men bare registrerer at han er helt klar på at markedsrett og forbrukermakt er det som skal styre forbrukerpolitikken framover.

Jeg har her en avis som heter «Dagligvarehandelen», nr. 32 for 2000, og jeg vil ta opp med representanten spørsmålet om konsentrasjon av makt på kjedesiden. I Norge har vi i dag fire kjeder som står for 99,3 pst. av handelen i Norge. Nå ser vi i avisene at man kan få salg av den ene kjeden. Her i oppslaget står det at man kanskje om fra fem til ti år vil ha fra fire til seks kjeder i hele Europa. Det er vel globalisering i vid forstand, og slik Trond Helleland lovpriser det. Har Trond Helleland noen som helst slags motforestillinger mot den sentralisering av makt som dette representerer? Vi er jo alle forbrukere, vi bor i hele landet, vi er produsenter. Vi er alle opptatt av at f.eks. de som står for innkjøp til disse kjedene, må ta lokale hensyn – vil jeg mene. Tenker Trond Helleland i den retning, eller er det bare billigere varer det dreier seg om?

Jeg reiser rundt og ser i butikker og synes det er lite mangfold og veldig mye standardiserte opplegg, med ett mål: å få lavere priser. Jeg tror dette er en utvikling forbrukerne taper på.

Trond Helleland (H): Det er riktig at det var mange temaer i mitt innlegg, men jeg la vekt på at Høyre er motstander av offentlige og private monopoler, og at konkurransemyndighetene og den konkurranselovgivningen vi har i Norge, må regulere dette. Jeg er betenkt dersom vi får en utvikling der vi har tre kjeder igjen i Norge som dominerer matvaremarkedet. Jeg er også betenkt over den markedskonsentrasjonen som er f.eks. i landbrukssektoren, der det produktassortimentet som representanten Lahnstein etterspør, omtrent ikke finnes på melkeprodukter f.eks., fordi Tine har tilnærmet monopol. Jeg synes det er et veldig bra initiativ som landbruksministeren har tatt, når det gjelder å prøve å utvide varesortimentet, prøve å satse på lokale spesialiteter. Jeg synes det er trist at alle lokale meierier i Norge blir lagt ned, og at en ikke da heller kunne ha en utvikling som i Frankrike, der en har hundrevis av meierier som lager lokale ostespesialiteter og slike ting.

Men før jeg kommer helt over i matfatet, må jeg si at kjedekonsentrasjonen er et problem. Det at det blir færre og færre kjeder, både på europeisk nivå og nasjonalt, er klart en utfordring, men dette må først og fremst reguleres gjennom den konkurranselovgivningen vi har. Jeg tror også at forbrukerne har en betydelig innflytelse. Jeg tror forbrukerne i større grad vil etterspørre nettopp den type større vareassortiment, hvis en snakker matvarer – flere muligheter for ulike kjøttkvaliteter osv. Dette vil presse seg fram, og jeg håper at myndighetene også bidrar til at det blir incentiver nettopp til å utvikle den type produkter som representanten Lahnstein tydeligvis også ønsker. Jeg er ikke sikker på om hun ønsker de samme virkemidlene som jeg, men jeg tror vi er enige om hovedmålet. Det å få en kjedeligere og kjedeligere matvare-disk, er ingen glad for.

Ågot Valle (SV): Jeg har lyst til å følge opp akkurat dette replikkordskiftet litt, for jeg synes ikke at representanten Helleland gav noe godt svar i forhold til dette med konsentrasjon av makt.

Ser ikke representanten Helleland – det er vel kanskje å tro på undere at han gjør det, men allikevel vil jeg utfordre ham – at den type globalisering vi snakker om, er en type økonomisk globalisering med mer og mer makt konsentrert i de multinasjonale konsernene, som har ett formål for øye: å underlegge seg verdens forbruk? Og med denne type utvikling vil vi få større konsentrasjon om noen få kjeder. Ser ikke representanten Helleland at dette kravet om billigere mat og billigere klær osv. har noen skyggesider, nemlig at det setter produsentene i en skvis, også produsentene i utviklingsland, som betyr at de er nødt til å betale de billige klærne og den billige maten med sin egen helse?

Så var representanten Helleland inne på spørsmålet om forbrukerinformasjon, indirekte gjennom å omtale Forbruker-rapporten. Er det ikke viktig for at forbrukerne skal få makt, at de har en uavhengig informasjon? Betyr ikke det at Forbruker-rapporten må få flere offentlige midler for at forbrukerne kan få en fri og uavhengig forbrukerinformasjon?

Trond Helleland (H): At Høyre og SV er uenige om markedets betydning og globaliseringens effekter, er vel ingen overraskelse. En føler seg nesten hensatt til et gammelt seminar på statsvitenskap grunnfag når en begynner å diskutere etter de linjer som Ågot Valle legger opp til. Spørsmålet til SV blir: Hva er SVs alternativ til globaliseringen? Hva er det SV mener vi skal gjøre for eventuelt å endre en utvikling som representanten Valle synes er uheldig?

Når det gjelder produsentene i u-landene, er jo et av problemene deres at tilgangen til de vestlige markedene ofte har vært stengt, spesielt på matvaresektoren, og jeg tror at det ville bli stor glede i u-landene dersom de kunne få slippe til med sine produkter på våre markeder. Jeg tror at det er helt nødvendig å følge det gamle slagordet «trade not aid» – handel som et viktig instrument til å hjelpe u-landene fram og opp.

Når det gjelder representanten Valles bekymring for Forbruker-rapporten, sa jeg i mitt innlegg at vi ønsker å fristille den i større grad. Jeg tror det også fra Forbruker-rapportens side er et ønske om å ha større muligheter, og jeg regner med at enhver oppegående redaktør i Forbruker-rapporten sørger for den redaksjonelle uavhengighet og ikke skaper noen sammenblanding av eventuelle annonser og produktomtale.

Jeg vil understreke nok en gang at det å tale den enkelte forbrukers sak, som både TV 2s «TV 2 hjelper deg» og NRKs «Forbrukerinspektørene» gjør, og som VG, Dagbladet og andre aviser gjør ved sin fokusering på forbrukerstoff, kanskje er det viktigste virkemiddel vi har i dag for å stoppe useriøse leverandører og useriøse produsenter osv. Det er flott at den uavhengige presse også setter dette i fokus.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Anne Enger Lahnstein (Sp): Som det har fremgått av debatten så langt, er denne forbrukermeldingen meget vid. Vi kan ta opp nær sagt alle spørsmål som angår samfunnsutviklingen. Jeg er glad for det perspektivet, samtidig som det gjør debatten litt vanskelig å forholde seg til.

La meg til spørsmålet om globalisering si at det er ingen som mener at vi ikke skal være en del av Internett og de teknologiske mulighetene som ligger der. Men samtidig er vi nødt til å innse at hvis dette skal komme menneskeheten til gode, må vi ivareta det som gjelder miljøutvikling, fordeling og helse.

Jeg hadde tenkt å konsentrere meg om tre forhold. Det første er en oppfølging av det jeg tok en replikk på til Trond Helleland, konsentrasjon av makt på kjedesiden. Jeg synes at det har gått langt nok nå. Jeg synes at det også på dette området er viktig at vi sikrer norskbasert eierskap, og hvis det er mulig, bør vi sette på noen bremses i forbindelse med utviklingen av store europeiske og verdensomspennende kjeder. Norge er et lite land, og Norden er et lite marked. Vi er små, og da må vi sørge for å spre makten.

Det andre temaet jeg hadde tenkt å si litt om, er mat og matvaresikkerhet. Som det fremgår av innstillingen og forslagene, har vi fra Senterpartiets side her helt klart

lagt vekt på føre var-prinsippet. Vi ønsker en meget restriktiv politikk for å sikre folk i Norge sunn og god mat. Det gjelder f.eks. genmat, det gjelder plantevernrester – vi har tidligere snakket litt om matsminke – og det gjelder også en offensiv i forhold til økologisk mat. Antibiotikarester har vi vel også tatt opp i våre merknader. Jeg synes dette er et svært viktig område. I tillegg – så jeg kan komme en eller annen replikk i forkjøpet – mener jeg at vi også som politikere i Norge bør sikre norsk matvareberedskap. Det har det ikke vært så mye snakk om i det siste, men det er viktig å understreke at vi er nødt til å ha en matvareproduksjon, og at vi også må sikre jordvernet i Norge av hensyn til framtiden vår.

Til slutt vil jeg si litt om barn og unge og reklame. I går var jeg på Dagligvare Leverandørenes Forenings konferanse i Sandefjord, og der var bl.a. temaet globale utviklingstrekk innen e-business og brand-building på nett, altså merkebygging på nett. Det inntrykket jeg sitter igjen med, er at her skjer det veldig mye, og at de store internasjonale, multinasjonale konsernene er opptatt av å utnytte Internett til å få direkte kontakt med kunder, gjerne ned til 14 år, og skape en profil slik at de kan få tak i opplysninger om enkeltpersoner ved å se på hvem som har handlet på nettet så langt. Det er ganske skremmende perspektiver. Nå er jeg jo ikke lettskremt – så Høyre skal slippe å ta opp det i en replikk, jeg er ikke skremt – men jeg mener at dette er det grunn til å se litt nærmere på. Derfor er jeg glad for at vi i innstillingen på sidene 23 og 24 faktisk har sagt noe om at Regjeringen bør sørge for at det gis anledning til å reservere seg mot denne bruken av navn og adresser på en hensiktsmessig måte. Jeg vil gjerne forsterke det. Jeg synes det er veldig viktig at man følger med her for å forhindre en utvikling som jeg tror de fleste av oss vil være sterkt kritiske til.

Da skal jeg avslutte med et oppslag i Dagsavisen fra 10. september i høst. Overskriften er «Det shoppende mennesket», og artikkelen tar utgangspunkt i en undersøkelse som viser at tre av fire unge jenter oppgir shopping som sin hovedinteresse. I motsetning til det shoppende menneske ønsker jeg en samfunnsutvikling som bidrar til å skape det myndige menneske, som kan ta del i utformingen av et samfunn, med plass til alle, og hvor vi sikrer framtida, basert på både rettferdig fordeling, miljø og menneskeverd.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Per Roar Bredvold (Frp): Det kan virke som om Senterpartiet ønsker en større andel av økologiske produkter på markedet. Dette er ikke Fremskrittspartiet imot. Et stort varespekter er et gode for alle. Det viser seg også at folk er villig til å betale f.eks. 10 pst. mer for økologiske varer. Men så viser det seg at disse varene har en vesentlig høyere pris. Har Senterpartiet et svar på hvordan man skal få ned prisene, og eventuelt hvor denne subsidiering skal tas fra?

Fremskrittspartiet går ut fra at dette ikke skal gå ut over dem som ønsker å kjøpe såkalte ordinært dyrkede varer, ved at disse økes i pris, eller ved andre avgifter.

Anne Enger Lahnstein (Sp): Det er riktig, som representanten peker på, at vi er opptatt av økologisk mat, og av at produsentene av økologiske produkter skal få tilgang til markedet, som det heter, og få solgt varene sine. Det ligger faktisk i merknadene fra Senterpartiet og SV og også i et forslag som er knyttet til det, hvor det heter:

«Vi ber Regjeringen sørge for at all økologisk matproduksjon må selges og markedsføres som økologiske varer overfor forbrukerne.»

Vi har ikke tenkt å gå lenger enn til å si at dette innebærer at man må gjøre varene tilgjengelige, og at det også fra myndighetenes side er snakk om å ta opp spørsmål om hvordan man kan få markedsført disse varene på en bedre og mer effektiv måte.

Ellers glemte jeg i mitt innlegg å ta opp de forslagene som ikke er tatt opp, og som Senterpartiet er med på. Det er forslagene nr. 5, 6 og 7.

Presidenten: Anne Enger Lahnstein har tatt opp de forslag hun refererte til.

Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Ågot Valle (SV): Shopping hjelper, kan vi lese flere steder. Det moderne, vestlige mennesket kjøper seg identitet. Du er den du er, ut fra hvilke merkeklær du går i, og hvilke butikker du handler i. 40 milliarder kr brukes hvert år til reklame og markedsføring. Reklamen får et stadig mer aggressivt uttrykk, den invaderer oss på nye områder, og flere og flere områder av livet omgjøres til varer som kan selges. Og noen tjener penger på det – mange penger. Det aggressive reklamepresset overfor barn og unge øker, og det gir resultater. Jeg har også lest artikkelen i Dagsavisen, som viser at tre av fire unge jenter oppgir shopping som sin hovedinteresse. Det er sikkert gøy å shoppe, men hva når det blir et livsinnhold? Det er da milevidt fra det skapende, deltakende mennesket vi gjerne vil være med og bygge opp under.

For di barn og unge er utsatt for et stort reklamepress på mange områder, er det viktig at i alle fall skolen blir et reklamefritt område. Derfor mener vi at det bør ringe noen varselsklokker når store bedrifter som Coca-Cola får inntog på skolene under påskudd av at det er undervisning, mens hensikten er krystallklar, mener jeg, nemlig at bedriften ønsker å profilere produktet og øke salget.

Sentrum og SV mener at Regjeringa må gå grundig gjennom ordninger der store bedrifter utnytter skolens manglende ressurser til å profilere sitt eget produkt under påskudd av undervisning, nettopp for å redusere den reklameeffekten slike tiltak har. Vi har støtte fra Barneombudet. Derfor er jeg noe forundra, for å si det mildt, over at Arbeiderpartiet ikke kunne være med på denne merknaden.

SV er glad for at meldinga foreligger, og jeg vil minne om at den er et resultat av et initiativ som Jorunn Hageler fra SV tok i forrige periode. I en forbrukerpolitikk som skal støtte opp under bærekraftig forbruk, må miljø og fordeling, både her til lands og ikke minst internasjonalt, være en viktig basis. Det rike Norge kan ikke fortsette en utvikling der vi grafser til oss stadig mer av jordas res-

surser til privat forbruk. Derfor er denne meldinga viktig, og ikke minst er det viktig hvordan vi utformer forbrukerpolitikken videre. Derfor ønsker jeg flere initiativ og debatter som dette. Det handler om framtida og seinere generasjoner – intet mindre.

SV vil jobbe hardt for å styrke og øke handlingsrommet for den politiske forbruker i Norge. Gjennom et aktivt, politisk forbruk, kan noe av den politiske styringa over markedet gjenvinnes. Den politiske forbrukeren ønsker å påvirke hva som selges, både gjennom det man kan kjøpe i butikken, og gjennom krav til politiske reguleringer. Ved aktivt å velge varer som er økologisk produsert, som ikke er genmanipulert, som ikke er framstilt av barnarbeidere, og varer fra rettferdig handel, har politiske forbrukere makt. Godt organiserte forbrukere kan endre politikk og tvinge sjøl multinasjonale selskaper til å endre kurs. I mange land står forbrukerorganisasjonene i fremste rekke i kampen mot internasjonale institusjoner og strukturer, som f.eks. WTO, som fremmer frihandel og de multinasjonale selskapenes makt.

For å fremme det politiske forbruket i Norge vil SV støtte organiseringa av forbrukere i slagkraftige forbrukerorganisasjoner, og vi vil styrke forbrukerapparatet. Vi vil at forbrukerinformasjonen utvides og fornyes, og vi vil at den uavhengige forbrukerinformasjonen må ses som et forbrukerpolitisk virkemiddel og ikke som et innlektsbringende tiltak. Framfor alt vil SV jobbe for alle tiltak som gir folk trygg mat. Slaget står nå om det skal tillates mer matsminke og genmat. En SIFO-undersøkelse viser at 89 pst. av befolkninga ønsker å unngå genmat. Å tillate salg av genmat er å gamble med helsa vår og med naturen. Her gjelder det å være føre var. Faktum er at ingen i dag kan garantere at ikke genmat kan få negative virkninger for helsa og naturen. Jeg oppfatter det som om det er et flertall for et moratorium, og jeg ønsker meg tydelige signal fra Regjeringa om at den oppfatter det på samme måten.

SV har sammen med sentrumspartiene eller alene en rekke forslag som går på tiltak som kan gi trygg mat og styrke forbrukerinformasjonen, og dermed også forbrukermakt. Jeg er veldig nysgjerrig på hvordan Regjeringa ser på disse forslagene.

Jeg vil ta opp de forslagene SV står alene om.

Presidenten: Representanten Ågot Valle har tatt opp de forslag hun selv refererte til.

Gunnar Kvassheim (V): Det har skjedd store endringer i forbruk og forbruksmønster siden den forrige stortingsmeldingen om dette temaet ble behandlet. Derfor er det høyst betimelig med en ny gjennomgang.

Forbruk utvikles i et samspill mellom enkeltmennesker og næringsliv, forbruk er blitt en viktig del av vår kommunikasjon med omverdenen. Både offentlig og privat forbruk har store og omfattende konsekvenser både når det gjelder fordeling, ressursbruk, forurensningsproblemer, avfallsproblemer, rentenivå, sosiale skiller, identitet og økonomisk politikk. Det er derfor viktig å ha en velfungerende forbrukerpolitikk.

Venstre mener meldingen gir en god oversikt over de utviklingstrekk og utfordringer forbrukerpolitikken vil møte i tiden som kommer. Dette gjelder særlig i forhold til behovet for et mer bærekraftig forbruksmønster, internasjonalisering av viktige forbrukermarkeder og behovet for profesjonelle forbrukerrepresentanter i beslutningsprosessene som former disse markedene.

Venstre er fornøyd med at det blir fastslått et politisk ansvar for et bærekraftig forbruk, slik at ikke alt ansvaret overlates til enkeltmennesket i forbrukerrollen.

Den politiske utfordringen ligger i å stimulere forbrukerne til å velge et minst mulig miljøbelastende forbruk. En må synliggjøre og bevisstgjøre konsekvensene med hensyn til natur, miljø og fordeling av ulike forbrukervalg. Det er dessuten viktig at forbrukerne blir bevisst at de også kan velge ikke-bruk som strategi.

Venstre er fornøyd med hovedinnretningen på meldingen. Vi savner imidlertid en mer inngående drøfting av den offentlige og uavhengige forbrukerinformasjonens rolle. Dessuten kan det være nødvendig at Stortinget mer samlet drøfter de forbrukerpolitiske hensynene ved deregulering og økte krav til bedriftsøkonomisk lønnsomhet i forsyningen av nødvendighetstjenester som strøm, tele- og posttjenester. Det er også et behov for nærmere drøfting av begrepet «tilgjengelighet» både i fysisk, økonomisk og tidsmessig forstand.

Venstre støtter flertallet som understreker at de helsemessige effektene av mat som inneholder genmodifiserte ingredienser, må kartlegges. Dersom det er nødvendig for å oppnå dette, må det vurderes å innføre et moratorium på slike produkter. Et midlertidig forbud mot slike produkter bør også vurderes.

Rundt 770 000 mennesker i Norge er funksjonshemmet. Mange av dem kan i liten grad delta i kultur- og fritidsaktiviteter. De utestenges fra en rekke ulike forbrukerarenaer. Dette skyldes bl.a. manglende tilrettelegging og transporttilbud. Forbrukerrådet peker på at denne utestengingen og forskjellsbehandlingen av funksjonshemmede som forbrukere er diskriminerende. Denne forbrukergruppens rettsvern må få økt oppmerksomhet og bør bli et hovedtema for oppfølging av meldingen. Etablering av offentlige servicekontorer er en gammel Venstresak, og det er positivt at framdriften i dette arbeidet er så god. De vil bli av stor betydning for oss alle, men de vil kanskje først og fremst bedre tilgjengeligheten til tjenester for funksjonshemmede og i så måte være et viktig bidrag.

Venstre mener at forbrukerrådene bør organiseres slik at en får sterke frittstående enheter og en sterk statlig forbrukerpolitikk. Forbrukerombudet må beholdes som fritt tilsynsorgan. Organiseringen må sikre bred kontakt med forbrukerne. Oppgavene til det regionale Konkurransetilsynet kan i noen tilfeller være sammenfallende med Forbrukerrådets. Det er av stor betydning at oppgavene ivaretas, gjerne i samarbeid med forbrukerkontorene i fylkene. Disse kontorene er allerede i dag under press og trenger å bli styrket i en framtidig organisasjon.

Venstre er enig i at omorganisering av forbrukerarbeidet fremmes som egen sak for Stortinget.

Venstre er ikke med i komiteen og har således ikke fått anledning til å være med og påvirke innstillingen. Jeg vil bare kvittere ut et av de forslagene som omtales der, og det går på reklameskatten. Der stiller Venstre seg, i likhet med Høyre og Fremskrittspartiet, på den linje at vi ikke ønsker at det arbeides videre med det forslaget, fordi vi tror det både praktisk og på annen måte vil være en dårlig løsning.

Statsråd Karita Bekkemellem Orheim: Det er positivt at Stortinget får satt forbrukerpolitikken på dagsordenen gjennom behandlingen av denne meldingen. Både stortingsmeldingen og komiteinnstillingen gjenspeiler hvordan forbruket, forbrukernes situasjon og forbrukerpolitikken henger sammen med de fleste nasjonale politikkområdene og med internasjonale utfordringer og globalisering. Dette understreker betydningen av en bred og samlet diskusjon i Stortinget, med basis i en omfattende stortingsmelding.

Forbrukerne står overfor et marked i stadig endring, drevet fram av en ny teknologi som innebærer et enormt potensial. Netthandel gir oss mulighet til å opptre på et grenseløst globalt marked både når det gjelder produkter og informasjon. Netthandel og andre transaksjoner via ny teknologi utgjør foreløpig en begrenset del av norske forbrukeres innkjøp og informasjon, og vil nok etter all sannsynlighet også gjøre det i lang tid framover. Forbrukerpolitikken må ta høyde for den nye utviklingen, men må samtidig forholde seg til at det er de mer tradisjonelle informasjons- og omsetningsformene som stadig preger forbrukernes hverdag.

Dette kan være en av grunnene til at forbrukerpolitikken, slik jeg opplever det, har blitt mindre kontroversiell. Påstander om formyndermentalitet, og særlig om en særnorsk sådan, mener jeg faller litt til jorden når det i det store og hele er felles holdninger i Europa til reguleringen av forholdet mellom forbrukere og de andre markedsaktørene. Men jeg tror også andre forhold og utviklingstrekk, som kommersialisering av hverdagen, konsentrasjon og økt markedsrett på tilbydersiden, synliggjør behovet for en moderne forbrukerpolitikk tilpasset dagens markedsøkonomiske system. Det krever at flere viktige grunnelementer er på plass: en slagkraftig interesseorganisasjon for forbrukere som korrektiv og som motkraft i markedet, et hensiktsmessig regelverk, effektive tilsynsorganer og systemer for tvisteløsninger. Det kan ikke være slik at det bare er «TV 2 hjelper deg» og «Forbrukerinspektørene» som skal tale forbrukernes interesser og sak. Jeg vet – og der deler jeg representanten Hellelands syn – at de gjør en utmerket jobb, men dette kan ikke være nok.

Når vi bruker ordet «regulering», er det viktig å understreke at det ikke er snakk om regulering i en planøkonomisk forstand. Regelverk om forbrukerrettigheter handler mer om spilleregler, klare prinsipper for avtalevilkår og kjøpers og selgers rettigheter og plikter. Alle parter er tjent med slike regler for å ha oversikt og et klart grunnlag å forholde seg til i et marked med millioner av transaksjoner hver eneste dag. Det er nødvendig

med noen grunnleggende krav til informasjon og markedsføring for å ivareta en av markedsøkonomiens viktigste forutsetninger om opplyste forbrukere. En uoversiktlig flom av partisk reklame kan snarere virke i motsatt retning. Det er vel heller ingen uenighet om at spørsmålet om sikkerhet for liv og helse ikke kan overlates til markedets prinsipper om prøving og feiling, selv om vi kan ha diskusjoner om når det må løses med direkte krav til produkters utforming og bruk, og når det er tilstrekkelig med merking og andre informasjonskrav.

Markedsutviklingen bidrar likevel på flere områder til nye spørsmål om veivalg for framtidens forbrukerpolitikk, og det mener jeg vi politisk må ta innover oss. Vi må se forbruker-, nærings- og konkurransepolitikk i sammenheng i større grad enn hva vi har vært vant til. Forbrukerrollen i framtida må bli langt mer offensiv i forhold til markedet. Vi må sikte mot en markedsøkonomi som tar tilstrekkelig hensyn til både miljø og brukere. Næringslivet bør samtidig ta et større ansvar for å sikre forbrukerinteresser. En positiv holdning til forbrukerinteresser bør kunne representere et konkurransemessig fortrinn for næringsdrivende, snarere enn en hemske eller et minus.

Det er viktig og riktig at meldingen fokuserer på de overordnede miljø-, fordelings- og etikutfordringene, også i en forbrukerpolitisk sammenheng. Forbruket må på lengre sikt utvikles innenfor rammene av en bærekraftig og rettferdig utvikling. Det er igjen grunn til å minne om at i dag står 20 pst. av den rikeste delen av verdens befolkning for 86 pst. av de samlede utgiftene til privat forbruk, mens den fattige delen av verden, 20 pst., disponerer så lite som 1,3 pst. Bruken av ressurser kan ikke fortsette å øke uten å undergrave selve grunnlaget for veksten, nemlig naturen. Det må vi ta innover oss. Vi må utforme en politikk som reduserer ressursforbruket, samtidig som folk bør få oppleve at livskvaliteten øker. Her deler jeg representanten May-Helen Molvær Grimstads syn.

For forbrukerpolitikken i mer tradisjonell forstand vil utfordringen først og fremst være å stimulere forbrukerne til valg og forbruksmønster som er minst mulig miljøbelastende. Det kan skje gjennom en bevisstgjørende og holdningsskapende informasjon, eksempelvis gjennom undervisning i skolen og direkte informasjon til forbrukerne i kjøpsituasjoner, som f.eks. gjennom en positiv miljømerking. Miljømerking er et eksempel på at forbrukerne kan utøve makt gjennom de signaler som etterspørselen i markedet representerer.

Vi har sett ulike eksempler på det en kan kalle politisk eller etisk bevisst forbruk. For mange er det viktig å vite at produktene de kjøper, er produsert med respekt for menneskerettigheter, arbeiderrettigheter, dyrevelferd og uten barnearbeid. Regjeringen ser positivt på og vil bidra til økt individuell og kollektiv bevissthet i forbruket. En forutsetning for å kunne opptre som en politisk forbruker er at slik informasjon på en eller annen måte settes i system. Det arbeides nå i flere land med å utvikle systemer for forbrukerinformasjon om slike etiske forhold. Jeg har lyst til å vise til LO og Kirkens Nødhjelp, som i samarbeid med de store dagligvarekjedene har satt i gang et ar-

beid for etisk forbrukerinformasjon. Flere norske organisasjoner ønsker i samarbeid å bruke bl.a. Internett til å fremme informasjon om etiske sider ved produkter og produsenter.

Utviklingen av informasjonssamfunnet er ikke minst merkbar når det gjelder markedsføring og forbrukerinformasjon. I tillegg til den eksplosive veksten i informasjonsmengden, i media og i påvirkningsformer, er det en tendens til at ulike typer informasjon smelter sammen, og at det blir vanskelig å vite hva som er hva. Regjeringen har foreslått en lovfesting av prinsippet om at markedsføring skal framstå som markedsføring, slik at det kommersielle budskapet ikke skal forveksles med redaksjonelt stoff.

Det er viktig for oss å trykke den private sfæren fra overdreven kommersiell påvirkning. Muligheter for forbrukerne til å velge bort uønsket reklame må være et helt sentralt prinsipp. I forslaget til endringer i markedsføringsloven, som ble lagt fram for Stortinget i juni, har Regjeringen foreslått at forbrukerne må samtykke før de får reklame via elektronisk post, telefaks eller tekstmeldinger til mobiltelefon. Med bakgrunn bl.a. i at meningsmålinger viser en massiv motstand mot telefonsalg, har vi sendt et forslag på høring om å innføre samme regel for denne salgsformen. Over 60 uttalelser har kommet inn, og jeg vil komme tilbake til vår oppsummering og konklusjon når den er klar.

Flere av talerne har vært inne på barn. Barn er blitt en viktig målgruppe i næringslivets strategi for merkevarebygging. For å vri litt på den gamle frasen så kan vi vel si: Den kan ikke tidlig nok krøkes, den som god forbruker skal bli.

Selv om reklame rettet mot barn har forekommet lenge, er det massive og bevisste multimediepresset nytt, som også Anne Enger Lahnstein gav et bilde på i sitt innlegg. Barn og unge utfordres på nær sagt alle områder. Og presset ser beklageligvis bare ut til å øke. Det som kanskje provoserer sterkest, er når strategiske næringslivsinteresser spiller kynisk på barn og unges identitet og selvfølelse, eller en manglende sådan. Og vi kan ikke la være – både som foreldre, som politikere og som samfunnsmedlemmer – å ta stilling til denne utviklingen og hva den fører med seg av verdispørsmål og politiske spørsmål. Det blir altfor defensivt å legge seg flat for næringsinteressene i denne sammenheng.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Trond Helleland (H): Statsråden fokuserte i sitt innlegg veldig mye på den nye teknologien og utviklingen av netthandel. Hun nevnte også de endringene i markedsføringsloven som nå er foreslått i forhold til dette med e-mail, faks osv. Statsråden sa tidlig i sitt innlegg at dette ville bli felles europeiske reguleringer fordi netthandelen ikke kjenner landegrensener, i hvert fall ikke nettstedene. Statsråden nevnte dette med endringer i markedsføringsloven, og problemet er jo at Regjeringen foreslår å gå lenger enn europeisk lovgivning på enkelte områder som går på dette med e-handel. Hva vil da bli konsekvensene av dette for utviklingen av en moderne informasjonstek-

nologibasert forretningsvirksomhet i Norge, dersom en legger strengere regler til grunn her enn i andre deler av Europa? Alle vet at det går an å opprette et nettsted på en stillehavsoy og operere derfra. Det gjør at det på en måte også blir en global utfordring å sørge for felles spilleregler på dette området. Så mitt spørsmål er: Ønsker statsråden at Norge skal regulere strengere på dette området enn EU – det er tross alt EU-landene vi først og fremst må forholde oss til – og hvilke konsekvenser vil det få for utvikling av norsk nettverkshandel?

I tillegg er det jo slik at vi ikke skal blande redaksjonelt stoff og reklame, som statsråden var opptatt av. Og da er det for meg veldig overraskende at det er foreslått lovendringer som de facto vil forby avisene å legge inn såkalte innstikk i sine aviser, noe som for store aviser, som bl.a. Aftenposten og Adresseavisen, vil medføre bortfall av 20-30 pst. av inntektene.

Statsråd Karita Bekkemellem Orheim: Det er helt riktig at Regjeringen har lagt fram konkrete forslag. Vi er selvfølgelig opptatt av å følge de felles spillereglene som gjelder i EU-systemet. Samtidig er det riktig å si at EU-systemet faktisk legger opp til en del minimumsbestemmelser som på et vis ikke forhindrer at nasjonalforsamlingene kan velge å gå lenger hvis de mener det er hensiktsmessig på noen punkt. Og på dette feltet mener jeg at vi er nødt til å vurdere om vi ikke nettopp ut fra forbrukerpolitiske synspunkt bør kunne gå lenger. Som jeg sa i mitt innlegg, vil jeg komme tilbake igjen til det når vi har hatt en endelig oppsummering av høringsrunden, og legge det fram for Stortinget på en egnet måte. Men det er ingen tvil om at her vil det være politisk uenighet. Jeg legger jo merke til den rørende oppmerksomheten representanten Trond Helleland plutselig viser norske aviser, og det skal vi også ta med oss i senere debatter.

Det er ingen tvil om at det at vi kommer med forbud og pålegg – hvis vi da skulle velge det – vil kunne ha konsekvenser for en del av norsk næringsliv. Men jeg tror vi er nødt til å innse én ting, og det er at skal vi klare å ha forbrukermakt og ta styring over de sterke markedskreftene vi ser, må vi som politikere også være åpen på at vi er nødt til å bruke loven til å kunne regulere med hensyn til en del av de situasjonene som vi nå ser utvikle seg, og som norske forbrukere ikke ønsker.

Anne Enger Lahnstein (Sp): I likhet med representanten Alstad var statsråden inne på dette med merking av varer for å sikre forbrukernes interesser. Vi er jo alle enige om at vi må få et bedre utviklet merkesystem, og at varene blir merket på en måte som gjør at det blir forstått. Jeg må si at jeg av og til syns merkingen kan være ganske ubegripelig, med diverse koder. Jeg vet ikke om forbrukerministeren har tenkt å gå gjennom opplegget for merking med tanke på å gjøre det mer tilgjengelig, men jeg tror man også bør ha andre virkemidler på enkelte områder, og det tror jeg kanskje også statsråden mente å si i sitt innlegg.

I alle debatter om markedet og de tingene vi snakker om nå, ender det opp med at det er forbrukeren som skal

stå i sentrum. Egentlig syns jeg det av og til virker som et munnhell nærmest, for det er noen som tjener veldig mye penger på de såkalte forbrukerne, og det er jo oss alle sammen. Reklamen er kanskje der vi ser det best, og en oppmerksomhet knyttet til reklamen syns jeg derfor er viktig, og at vi også kan få en vurdering av en avgift på reklame.

Det siste jeg ville spørre statsråden om, er i tilknytning til e-handel, som jeg var inne på i mitt innlegg, der man ber Regjeringen vurdere om det er mulig å reservere seg mot at man skal bruke navn og adresse. Jeg lurer på om det er viktig å trekke Datatilsynet også inn i utviklingen av de multinasjonale konsernenes strategier, eller i hvert fall i bruk av persondata i vårt land, for slik jeg oppfatter det, er det et ganske massivt opplegg for å sikre Internett-portaler osv., hvor man går rett inn i kontakt med barn og unge for å selge flere produkter.

Statsråd Karita Bekkemellem Orheim: Jeg deler representanten Anne Enger Lahnsteins syn når det gjelder miljømerking og generell merking til forbrukerne. Det er klart at skal denne merkingen ha en effekt, må den gjøres på en slik måte at forbrukerne blir oppmerksomme og bevisste på det. Jeg har nettopp kommet fra Island, hvor jeg var innom en dagligvarebutikk og så hvordan miljømerket der var brukt meget flittig med store plakater, slik at man som forbruker ble veldig bevisst på at man faktisk har et valg ved å se etter det merket, og kan som forbruker da bruke den makten man har, i sine egne innkjøp – så det vil jeg ta med meg i mitt videre arbeid.

Når det gjelder e-handel, er jeg også enig i at vi er nødt til å trekke Datatilsynet sterkt inn, og vi er nødt til å se på personvernet i det og hvordan vi registrerer opplysninger, så det vil også komme til å bli fulgt tett opp.

Jeg kom ikke til reklameavgift i mitt innlegg – jeg hadde tenkt å si også litt om det – men jeg er glad for å få si litt om det nå. Når det gjelder en reklameavgift på 1 pst., mener jeg at Regjeringen bør vurdere det. Jeg ser både positive og negative sider ved det, men det vil være uklokt ikke å ta en grundig vurdering av en slik avgift. Det er ingen tvil om at her har vi ganske mange millioner som kan tilfalle norske forbrukere, så jeg mener absolutt at vi blir nødt til å se på det. Jeg må også i den forbindelse få lov til å sende en liten hilsen tilbake til Høyre og Trond Helleland, som, da han snakket om reklameavgift, var veldig opptatt av forbrukerne og at det var de som måtte betale. Men jeg må si at hvis Høyre hadde vært like opptatt av forbrukernes kostnader ved reklame i dag, burde jo Høyre ha lagt fram et forslag som nettopp begrenset mulighetene til reklame, slik at vi fikk ned prisen på produktene. Her mener jeg at vi ser veldig godt forskjellene mellom høyre- og venstresiden i politikken, og det synes jeg vi fikk demonstrert på en utmerket måte gjennom Hellelands innlegg.

Ågot Valle (SV): Jeg må først rose statsråden for et veldig godt innlegg, der hun tok opp mange spørsmål og vurderinger som vi i SV deler.

Men så vil jeg utfordre statsråden på hvordan hun ser på utviklingen av reklame, hvordan den brukes i skolen i dag. Støtter statsråden et forslag om en reklamefri skole? Hun var jo veldig opptatt av presset mot barn og unge.

Så er vi helt enig i at det vi putter i oss, har mye å si for helsa vår, og da vil jeg utfordre henne på matsminke-direktivene. Er ikke statsråden bekymret over en politikk som tillater mer nitratt og nitrat, som er – det kan ingen vri seg unna – kreftfremkallende? Er hun bekymret over at hvis vi godtar matsminke-direktivene, så er det fritt fram for å tilsette mer azofargestoffer, som er allergifremkallende? Det må jo være et tankekors at Forbrukerrådet har advart mot disse direktivene.

Hvis vi er opptatt av et internasjonalt samarbeid som bedrer forbrukerrettighetene, ville det faktisk at Norge bruker sikkerhetsklausulen, som vi godt kan bruke i dette spørsmålet, styrke forbrukerrettighetene nedover i Europa også. For det er sånn at det er veldig store motforestillinger og stor uvilje også blant forbrukerne nedover i Europa mot disse direktivene, og også mot barnematdirektivet, som vi kommer til å få senere.

Statsråd Karita Bekkemellem Orheim: Først til det som går på reklame, og spesielt reklame i skolen. Barne- og familiedepartementet nedsatte et utvalg i fjor, det såkalte Nyborg-utvalget, for å utrede tiltak for å redusere nettopp det kommersielle presset mot barn og unge her i landet. Utvalget skal legge fram sin innstilling i løpet av året, og etter det vil selvfølgelig Regjeringen legge fram konkrete forslag til oppfølging av det utvalget har kommet fram til. Da er det ingen tvil om at ett av temaene nettopp er hvordan en kan redusere reklamepåvirkningen på barn og unge.

Jeg har også merket meg at en undersøkelse som Nyborg-utvalget presenterte i september om foreldrenes holdning til temaet, indikerer en meget bred oppslutning om f.eks. et forbud mot reklame rettet mot barn. Hvis det skulle bli linjen, sier det seg selv at det også måtte gjelde forbud mot reklame i skolen. Jeg ser at det kan være problemer med å stoppe all reklame rettet mot barn og unge i det samfunnet vi har, med stadig større påvirkning og flyt av informasjon via ulike TV-kanaler, men jeg vil komme tilbake med konkrete forslag når vi har fått behandlet Nyborg-utvalgets innstilling. Men dette vil være et av de store og viktige forbrukerpolitiske spørsmålene også neste år, slik jeg ser det.

Så var representanten Ågot Valle også opptatt av ren og trygg mat. Nå er det vel slik at Stortinget får til behandling en egen proposisjon om disse spørsmålene i november, og det er jo to andre statsråder som har ansvaret for det. Nå er vi så heldige at også landbruksministeren er til stede i denne forbrukerdebatten i dag, så han kan vel gi noen mer konkrete svar på det. Men jeg har lyst til å si én ting, at denne regjeringen er opptatt av at vi skal ha ren og trygg mat her i landet, og at vi skal følge opp våre internasjonale forpliktelser.

Trond Helleland (H): Siden statsråden var så vennlig å gi meg et par stikk i svaret til Anne Enger Lahnstein, syntes jeg det var naturlig å følge opp med en ny replikk.

Statsråden var overrasket over at Høyre plutselig hadde fått en rørende omsorg for avisene. Høyre har en rørende omsorg for aviser som tjener sine egne penger og står på egne ben. Uavhengig, fri presse er vi selvfølgelig tilhengere av, og vi ønsker at det norske folk skal lese enda flere aviser enn i dag.

Vi hadde en høring i komiteen senest i går der vi bl.a. behandlet «innstikk», som er tema nå. Det viste seg at f.eks. Adresseavisen, en avis som sikkert landbruksministeren i alle fall er opptatt av skal ha gode vilkår, har 20 pst. av sine inntekter fra såkalte innstikk. Det Arbeiderpartiet og Regjeringen egentlig legger opp til, er å frata avisene store deler av sine inntekter. Og – jeg holdt på å si – med den utviklingen vi har sett i pressestøtten de siste årene, tror jeg det blir ganske lite å fordele på de avisene som da mister så mye inntekter at de blir avhengige av pressestøtte. Jeg vil sterkt advare mot det forslaget. Jeg håper at komiteen, når vi skal behandle det, vil avvise det.

Så går statsråden videre i forhold til reklameavgift. Jeg trodde det kanskje var en glipp at det hadde kommet inn som en flertallsmerknad, men statsråden vil jo faktisk vurdere dette. Den vurderingen går jeg ut fra antakelig vil ende med at det ikke blir noe forslag. Jeg tror det vil være så mange praktiske begrensninger, så mange vurderinger som må foretas, at det fortsatt er forbrukeren som til sjuende og sist må betale.

Så kom det da en henstilling tilbake til Høyre om å komme med forslag som begrenser reklamen. Ja, da må jeg tolke det slik at statsråden faktisk ønsker å foreta begrensninger nå, at det er Arbeiderpartiets politikk å legge begrensninger på muligheten til å reklamere her i landet. Norske aviser har 70 pst. av sine inntekter fra annonser og 30 pst. fra salg av avisene. Hvordan tror statsråden dette slår ut hvis statsråden nå skal gå inn for en slags begrensning i omfanget av reklame? Jeg tror vi da får en debatt som får Brustad-bua til å minne om en liten andedam i forhold til dette.

Statsråd Karita Bekkemellem Orheim: Jeg mente jeg gjorde det klart i mitt innlegg at Regjeringen har sendt et forslag ut på høring, og vi har fått inn ca. 60 høringsuttalelser. Vi skal da gå inn og konkludere på hva vi gjør når det gjelder avisene.

Det er helt riktig som representanten Trond Helleland viser til, at en del aviser vil komme til å få problemer med det. Men det er ikke riktig, som Trond Helleland her sier, at Regjeringen har konkludert. Nettopp ut fra at det kom ulike signaler om dette, fant vi det riktig å sende dette ut på en ny og grundig høring.

Når det gjelder reklameavgiften, synes jeg det ville vært meget arrogant av Regjeringen å ikke gå en runde på å vurdere reklameavgiften ut fra det som ligger i innstillingen. Jeg må si jeg føler meg svært ydmyk over den viljen som enkelte partier i Stortinget har vist når det gjelder reklameavgift, og vil selvfølgelig utrede det. Men som jeg sa, er det ingen tvil om at det vil ha også negative sider, og det innser jeg i dag. Men jeg synes det er riktig at vi bl.a. trekker veksler på de erfaringene man har

gjort i Sverige, som har hatt dette i mange år, før vi endelig konkluderer.

Så prøvde også representanten Helleland på et vis å stille spørsmålet tilbake igjen til meg, om vi ønsket å begrense reklamen. Det jeg prøvde på i mitt replikk svar til Anne Enger Lahnstein, var nettopp å illustrere konsekvensen av Trond Hellelands egne argumenter i forhold til at han var opptatt av at det var én som fikk de økte kostnadene – og det er ikke de sterke markedsmessige konsernene, som vi som forbrukere må forholde oss til, men det er den enkelte forbruker. Og hvis Trond Helleland virkelig var opptatt av forbrukerne og ikke av markedsinteressene, burde han kanskje vurdert å komme med konkrete tiltak og brukt den myndigheten som denne sal har til å bruke loven, hvis det er nødvendig.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Øyvind Håbrekke (KrF): Det er over 20 år siden den forrige overordnede forbrukermelding ble lagt fram for Stortinget. At det har skjedd store endringer som gjør det påkrevd med en ny melding, vil vel knapt noen benekte.

St.meld. nr. 40 for 1998-99, som ligger til behandling, er et godt grunnlag for en mer framtidrettet forbrukerpolitikk. Det offentlige har mange forbrukerpolitiske virkemidler. Det gjelder bl.a. lovregulering av markedsføring, lover som regulerer kjøp og avtaleinngåelser, konkurranseregulering og forbrukerombud, for å nevne noe. Og det er ingen tvil om at forbrukerrettigheter og et godt fungerende marked med konkurranse er sentrale elementer i en helhetlig forbrukerpolitikk.

Det er imidlertid et sentralt poeng i meldingen at den framtidrettede forbrukerpolitikk må ha et perspektiv utover dette. For også forbrukerpolitikk, som mange andre deler av politikken, handler om menneskesyn. I et stadig mer kommersialisert samfunn er det viktig å holde fast ved at mennesket er mer enn en forbruker, og at det er et videre perspektiv som ligger til grunn for politisk styring. Mennesket har sosiale og åndelige behov i tillegg til de materielle. Og et samfunn som er godt å leve i, krever flere kvaliteter enn et velfungerende marked.

Bærekraftig utvikling og forbrukerpolitikk er to begreper som er uløselig knyttet sammen. Og jeg synes det er overraskende at noen i år 2000 i det hele tatt vil sette spørsmålsteget ved at miljøutfordringene også må prege forbrukerpolitikken. Trusselen om klimaendringer, overforbruk, skjevfordeling og befolkningsvekst stiller både Norge og verdenssamfunnet overfor nye utfordringer i tiden som kommer. Det kan illustreres ved et enkelt eksempel. Hvis vi deler verdens kornarealer på befolkningen i verden, finner vi følgende: En person født på 1990-tallet har nesten bare halvparten så mye kornareal til disposisjon som en person født i 1950. Eksemplet illustrerer at det skjer raske endringer i livsvilkårene, som stiller nye generasjoner overfor store utfordringer. Det må etter Kristelig Folkepartis syn naturligvis få betydning for vår politikk på mange områder, ikke minst det som gjelder forbruk og forbrukerpolitikk. Og nettopp på grunn av at

vi har så store utfordringer, er det så viktig at meldingen tar opp behovet for verdiperspektivet i forbrukerpolitikken. Det er en altfor enkel tilnærming å hevde at forbrukerpolitikken dreier seg om forbrukernes interesser, som da kun er å ha rik tilgang på mange og billige varer.

Det er lett å registrere at det er uenighet i salen her om hva som omfattes av begrepet forbrukerpolitikk. Det er på bakgrunn av debatten greit å slå fast at reklame og markedsføring er legitime virkemidler, og at de har sin naturlige plass i et moderne samfunn. Men det er også slik at forbrukerne har en rett til og et ønske om å beskytte seg mot tilbud og kommersielt motiverte henvendelser til nær sagt alle tider og på alle steder. Det er ikke minst viktig når det gjelder forholdet til barn og unge, som ikke har den samme evnen til å håndtere den type henvendelser og til kritisk vurdering, og ikke har det samme erfaringsgrunnlaget. Det vil jeg faktisk anta at også Høyre er enig i, selv om disponeringen av taletiden i denne debatten ikke tyder på at man er spesielt opptatt av de problemstillingene.

Når det gjelder organiseringen av forbrukerapparatet, har Kristelig Folkeparti sluttet seg til merknader som understreker at arbeidet med gjennomgangen av hva som er forvaltningsoppgaver, er viktig. Vi understreker at forbrukerombudet fortsatt skal sikres uavhengighet, og fortsatt skal opptre som et selvstendig organ.

Det er flere sentrale spørsmål knyttet til organiseringen av forbrukerapparatet. Kristelig Folkeparti forutsetter derfor sammen med resten av komiteen at en eventuell omorganisering legges fram for Stortinget.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Gjennom Stortingets behandling av St.meld. nr. 40 for 1998-1999 om forbrukerpolitikk, er mat- og landbrukspolitikk også satt inn i en bred forbrukerpolitisk sammenheng.

Denne viktige nyorienteringen av mat- og landbrukspolitikk er fulgt opp gjennom Stortingets behandling av landbruksmeldingen tidligere i år. Det er to hovedoppgaver som er satt i fokus: for det første å sikre helsemessig trygg mat, for det andre skal det legges til rette for et variert tilbud av matvarer av god kvalitet til akseptable priser.

Forbrukerne skal sikres helsemessig trygg mat og et redelig frembud av mat. Maten skal også oppleves som trygg og produseres på en etisk forsvarlig og miljø- og samfunnsmessig bærekraftig måte.

Lovgivningen knyttet til produksjon av mat må i forhold til hele verdikjeden reflektere hensynet til folkehelsen og ta tilstrekkelig hensyn til forbrukernes preferanser utover helsemessig kvalitet. Dette gjelder også matvarer som inneholder genmodifiserte produkter.

Tilsynet med «fra jord og fjord til bord» må være profesjonelt og ha høy grad av tillit i befolkningen. Smitte-stoffer og fremmedstoffer kan tilføres langs hele matvarekjeden «fra jord og fjord til bord». Myndighetene må ta utgangspunkt i den gode smittesituasjonen vi har i dag, og ha som mål å beholde denne selv om den internasjonale handelen med næringsmidler øker. For kvaliteten på maten som sluttprodukt kan kontroll med bruk av sprøy-

temidler i planteproduksjonen, medisiner i husdyrproduksjonen og sykdommer hos dyr være vel så viktig.

Komiteen nevner spesielt nødvendigheten av å arbeide aktivt for å holde rester av plantevernmidler og andre fremmedstoffer på et lavt nivå i frukt og grønnsaker. Statens næringsmiddeltilsyn gjennomfører årlig overvåking av dette. Denne overvåkingen inngår som en del av det såkalte reststoffprogrammet, som omfatter alle næringsmidler.

Tiltak som omfatter primærleddet, er også viktig. Det legges nå svært mye ressurser i evaluering av plantevernmidlenes miljø- og helsevirkninger, i forbindelse med godkjenning. Resultatene av denne evalueringen får betydning for bruksbetingelsene for midlene. Videre ble det fra 1997 innført en obligatorisk autorisasjonsordning for dem som bruker plantevernmidler. De siste årene er det også innført en vesentlig forbedring ved at funn av plantevernmidlerester i produktene nå spores tilbake til dyrkeren. Årsakene til funn kan dermed kartlegges og følges opp ved forbedringer i dyrkingspraksis, eller straffereaksjoner i de tilfellene det dreier seg om brudd på bruksbetingelsene.

Myndighetene må også legge til rette for nyskaping, omstilling og konkurranse i landbrukssektoren, næringsmiddelindustrien og varehandelen på en måte som reflekterer preferansene i markedet. Det skal legges til rette for et variert tilbud av varer til forbrukerne, med god kvalitet til en akseptabel pris. Forbrukernes ønsker om et mer variert tilbud av mat blir større, og det er en viktig utfordring å sikre forbrukerne økt bredde i produktutvalget. En økt tilgang på økologiske produkter er et viktig ledd i dette arbeidet. Fra 2001 vil det bli satt i verk et særskilt verdiskapingsprogram for norsk landbruk, som har som et viktig siktemål å sikre forbrukerne et bredere utvalg av matvarer. Det er klare forbrukerinteresser knyttet til prisnivå, og større vektlegging av forbrukerinteressene innebærer også å arbeide for et lavere prisnivå. For å sikre både et produktspekter godt tilpasset hensynet til forbrukerne og lavere priser på mat må myndighetene bidra til å sikre godt fungerende markeder. Videre er det en oppgave for myndighetene å kunne dokumentere og følge med i prisutviklingen på ulike ledd i verdikjeden helt fram til forbrukeren.

«Handlingsplan for forbrukerorientering av mat- og landbrukspolitikk» vil konkretisere og utdype forbrukerorienteringen på områdene kommunikasjon og informasjon, forbrukerrepresentasjon, forbrukerretting av tilsynsapparatet, forskning og politikktutvikling. Åpenhet og god kommunikasjon om risikoaspekter ved maten er grunnleggende for at forbrukerne skal kunne ha tillit til maten er trygg. Det må være klare retningslinjer for organisering og gjennomføring av risikoanalyser, som sikrer åpenhet og forbrukerinnflytelse.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Robert Eriksson (Frp): Landbruksministeren sa at det er viktig med helsemessig trygg mat, og det er jeg enig med statsråden i. Han sa også at det er viktig med et

variert tilbud med et vidt spekter av produkter. Det er jeg også enig med landbruksministeren i.

Så viser han til at man skal få et verdiskapingsprogram i landbruket. Men ser ikke landbruksministeren nødvendigheten av at for å sikre større omfang og flere produkter, mer fleksibilitet og å gi forbrukerne større valgmulighet, må også produsentene sikres større frihet og muligheter for nettopp å produsere nye varer innenfor landbrukssektoren?

Innser ikke landbruksministeren snart at det også er nødvendig å oppheve de reguleringsene som produsentene i stor grad er bundet opp av, og heller la landbrukspolitikken bli mer styrt av entreprenørskapsmodellen, nettopp for å sikre at forbrukerne kan få flere landbruksprodukter billigere enn tilfellet er i dag?

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Det som representanten Eriksson her tar opp, blir i og for seg en klassisk debatt mellom Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet om hva man skal bruke landbrukspolitikken til – om landbrukspolitikken skal ha flere mål enn bare det å produsere mat. Min vurdering i forhold til det Eriksson her tar opp, er at nettopp det at vi har et landbruk i hele landet, i alle regionene, kanskje er det mest spennende utgangspunkt for å kunne få fram et mangfold av nye produkter.

Noe av det som karakteriserer et matland som f.eks. Frankrike, er jo nettopp at man har et landbruk som har en flerfunksjonell rolle, der landbrukspolitikken brukes som et virkemiddel også i distriktpolitikken. Det fører til at man har matproduksjon overalt i Frankrike, slik at man får fram nettopp de regionale mulighetene, i områder som Pyreneene, Brest og Bretagne. Virkningen av Fremskrittspartiets politikk på dette området ville blitt den stikk motsatte av det Eriksson ønsker seg. Vi ville fått et industrialisert landbruk som ville ha konsentrert hele sin virksomhet om noen få områder i de beste landbruksområdene i hele landet, som på ingen måte ville ha bidratt til å få fram nye og spennende produkter, som vi nå ser en viss tendens til rundt omkring i landet.

Jeg tror det er en viktig sammenheng mellom å ha en styrt landbrukspolitikk og å stimulere til økt mangfold, istedenfor å industrialisere landbrukspolitikken og åpne for at verdensmarkedsprisene kan slå inn over Norge, noe som da vil være alternativet.

Anne Enger Lahnstein (Sp): Etter å ha hørt landbruksministeren nå, må jeg si at jeg ser fram til nyskapsprogram og mangfold og landbruksproduksjon i hele landet. I tillegg til det han nevnte her, håper jeg at også de tingene som vi mener er viktig, som sosiale forhold, kulturlandskap og selvfølgelig også inntekter for bønder og produsentene, kan være med i vurderingen.

Landbruksministeren var i sitt innlegg sterkt opptatt av at man skal ha tillit til at maten i Norge er sunn. I min replikk til Alstad i stad tok jeg opp dette som skjedde i forbindelse med matsminkedirektivet, som skapte usikkerhet. Jeg tror kanskje landbruksministeren er lei av

spørsmål om det, og vil vise til at dette kommer opp i en debatt i Stortinget senere.

Jeg vil likevel benytte anledningen til å vise til at man altså fikk inntrykk av – og dette er referat fra Nationen den 5. oktober og den 10. oktober – at de fire store matvarekjedene, Coop Norge, Hakon-gruppen, Reitan-gruppen og Norges-gruppen, var blitt enige «om å unngå mat med nitritt, nitrat, søtningstoffet cyclamat, og elleve azofargestoffer», og at det derfor nærmest ble framstilt som om godkjenning av EØS-direktivet om matsminke ikke var noe problem.

Så kom reaksjonene. Også prosjektleder i Forbrukerrådet Stine Wohl Sem uttrykker seg veldig kritisk til den situasjonen som oppstår. Hennes råd er at hvis dette er viktig, burde Jagland sørge for at vi fortsatt har «et regelverk som er i tråd med anbefalingene til Statens næringsmiddeltilsyn og Sosial- og helsedepartementet». – Det er altså Forbrukerrådet og prosjektlederen der som står for dette.

Jeg vil igjen utfordre en representant fra regjeringspartiet og landbruksstatsråden til å si hva Jagland faktisk mente å gi uttrykk for, og hvordan dette kan klargjøres for folk i landet.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Jeg har selvfølgelig forståelse for at representanten Lahnstein tar opp disse spørsmålene – det er jo viktige spørsmål av mange grunner. Samtidig må jeg be om forståelse for at situasjonen nå er den at Regjeringen jobber videre med hele dette sakskomplekset med sikte på å legge fram en proposisjon for Stortinget med den i hvert fall foreløpig planlagte dato 17. november i år.

I proposisjonen drøftes en rekke spørsmål svært grundig, og den vil også omhandle de spørsmål som Lahnstein her tar opp. I en slik situasjon vil det selvfølgelig være umulig både for landbruksministeren og andre ministre – tilstedeværende og ikke tilstedeværende – å kunne gå i detalj nå på de forhold som der vil bli grundig berørt.

Ågot Valle (SV): Jeg stiller meg litt undrende til det svaret som landbruksministeren gav nå. En skulle jo kunne håpe at Regjeringa legger fram en proposisjon med åpent sinn, og at konklusjonene ikke er dratt på forhånd, at man lytter til de ekte rådene som kommer fra Forbrukerrådet.

Men det var ikke det jeg hadde tenkt å ta replikk på. Jeg har lyst til å få høre hvordan Regjeringen vurderer et moratorium når det gjelder genmodifisert mat, som det i hvert fall er flertall for.

Amerikanske forskere advarer mot innføring av genmat. For to år sia var det en professor og forsker som het Arpad Pusztai, som stod fram med resultatene av et forsøk med rotter som hadde fått genmanipulerte poteter over en tid. Forsøket viste at rottenes hjerte, hjerne, nyrer og lever hadde begynt å skrumpe, og at de hadde klare indikasjoner på kollaps av immunforsvaret. Dette er jo alvorlig. Forskningen hans er blitt bekreftet av andre forskere rundt omkring i verden. Han har også fått en pris i

India – Gandhi Award – på grunn av denne ærlige forskningen. Det gir jo grunn til at dette spørsmålet virkelig må tas på alvor.

Jeg vil gjerne høre litt hvordan Regjeringa vurderer den flertallsoppfatningen som faktisk ligger i denne meldinga, og om det blir aktuelt å godkjenne genmodifiserte produkter som det ligger søknad om, før Regjeringa har vurdert de betenkningene som ligger i saken.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Til det første vil jeg bare si til representanten Valle at det alltid er lov å uttrykke håp om Regjeringens framtidige konklusjoner. Men konklusjonen vil allikevel komme den 17. november, som planlagt.

Når det gjelder merknaden som ikke minst Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti har om et mulig moratorium i forhold til GMO, er det viktig å understreke at rapporten fra det offentlig nedsatte ekspertutvalget – Walløe-utvalget – som har vurdert helsemessige konsekvenser ved bruk av genmodifiserte næringsmidler, ble overlevert i form av en NOU til helseminister Tore Tønne den 11. oktober i år.

Bakgrunnen for oppnevningen av Walløe-utvalget var at regjeringen Bondevik ønsket å få fram kunnskapsgrunnlaget som eksisterer i dag med hensyn til helsemessige konsekvenser ved bruk av genmodifiserte næringsmidler og næringsmiddelingsredienser, før Regjeringa tar noen beslutning i forhold til om denne novel foods-forordningen skal implementeres i Norge. Novel foods-forordningen er EØS-relevant og regulerer godkjenning og merking av genmodifiserte næringsmidler og ny mat i EU.

I tillegg ønsker Regjeringa å utrede bruken av føre var-prinsippet i forhold til genmodifiserte næringsmidler, herunder også spørsmålet om moratorium i en slik sammenheng.

Utvalget har vært bredt faglig sammensatt, slik at det representerer de forskjellige faglige tilnærmingene som er ønskelig for å skape et bredest mulig faglig fundament.

Poenget er altså at denne utredningen vil gi et godt beslutningsgrunnlag i forhold til hvordan Norge skal stille seg til implementeringen av novel foods-forordningen spesielt og et eventuelt moratorium generelt.

Vi har altså ventet på denne utredningen fra Walløe-utvalget. Det syntes vi var helt rimelig å gjøre for å få det faglige beslutningsgrunnlaget. Det har vi nå fått, og på det grunnlaget skal vi raskt avklare spørsmålet om et moratorium.

Are Næss (KrF): Mitt spørsmål gjelder også det såkalte Walløe-utvalget, som nettopp har levert sin innstilling om helsemessige konsekvenser av genmodifiserte næringsmidler. Jeg vil gjerne spørre statsråden hvordan han vurderer den videre saksgang for dette.

En får jo gjerne inntrykk av at dette utvalget mener det er relativt små farer med genmodifisert mat. Men hvis en leser pressemeldingen fra Sosial- og helsedepartementet nøyere, fremgår det at utvalget er delt når det gjelder bl.a. synet på om helserisikoen er stor nok til å

rettferdiggjøre bruk av føre var-prinsippet for å hindre genmodifiserte næringsmidler markedsført inntil ytterligere dokumentasjon foreligger. Og halvparten av utvalget mener at helserisikoen forbundet med antibiotikaresistente gener i matplanter er liten, men likevel ikke uten betydning.

På denne bakgrunn vil jeg gjerne spørre landbruksministeren hvordan han ser på den videre saksgangen i dette. Vil statsråden gå inn for nærmere utredning når det gjelder helserisiko som her er knyttet til to spesielle ting: antibiotikaresistensutvikling og allergi, som kan forekomme hvis en bruker genmodifiserte planter, f.eks. ved at en som er fiskeallergiker, spiser en tomat som han tror er en tomat, men som også har gener fra fisk?

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Som jeg sa i mitt forrige replikk svar, ble rapporten lagt fram for helseministeren for bare noen dager siden, den 11. oktober. Jeg tror det så langt overhodet ikke er trukket noen konklusjoner om hvordan den skal behandles videre.

Det jeg tror er viktig å understreke, er at det ikke var uten grunn at Bondevik-regjeringa ønsket å få fram denne rapporten. Det er et svært viktig område utredningen berører, og det er all grunn til å ta hele problemområdet med stort alvor. Jeg vil tro at det vil være viktig også for Regjeringa å se på hvordan vi kan følge opp utredningen på en slik måte at vi også kan involvere Stortinget i en aktiv debatt om de utfordringene som er knyttet til GMO.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

De talere som får ordet heretter, har en taletid på inntil 3 minutter.

Helga Rullestad (A): I dag er det hver enkelt forbruker som er nødt til å reise sak for å få belyst sitt krav, sjøl om det er mange med samme problemet. Derfor er vi voldsomt fornøyd med at komiteen nå forutsetter at Regjeringa følger opp når det gjelder adgangen for forbrukerne til å kunne gå til gruppesøksmål.

Jeg har sjøl opplevd på kroppen hvor vanskelig det kan være når det er mange forbrukere som har samme problemet. For 15 år siden oppdaget jeg på huset vårt at bordkledningen råtnet, og etter masse medieoppmerksomhet fikk jeg henvendelser fra hele landet og organiserte forbrukerne. Vi var 700 som ønsket å gå til rettssak. Forbrukerkontoret i Rogaland gjorde en kjempeinnsats, og det hadde 3 000 henvendelser. Vi brukte sju år på å samle inn 1 mill. kr for å kunne gå til rettssak. Motparten brukte 14 mill. kr på samme rettssak. Det var én huseier som fikk belyst sin sak. De 699 resterende måtte gå gjennom det samme apparatet. Derfor er jeg veldig glad for merknaden som nå foreligger, om at Regjeringa må gripe fatt i dette.

Jeg har også lyst til å peke på viktigheten av de lokale kontorene, for hadde ikke vi hatt et lokalkontor i Rogaland som hadde fulgt oss opp i denne saken, hadde det aldri vært mulig å kunne gjennomføre en rettssak.

Jon Olav Alstad (A): Jeg tenkte jeg bare skulle benytte anledningen til å gå igjennom de mindretallsforslagene som foreligger, og knytte noen kommentarer til dem, slik at vi slipper å ta det senere.

Når det gjelder forslag nr. 1, signaliserte jeg i mitt innlegg sterk støtte til dette, og det ville være synd å få det nedstemt. Jeg var inne på i mitt innlegg hvorfor vi ikke ønsker å støtte det, og jeg ber om at det blir oversendt.

Når det gjelder forslag nr. 2, ligger det en oppfølging av intensjonene i det i det budsjettet som Regjeringen har lagt fram, og forslaget gjelder jo også først og fremst statsbudsjettet for 2001. Det har sikkert sammenheng med at vi behandler meldingen såpass lenge etter at innstillingen ble avgitt. Så jeg ber om at forslaget blir oversendt.

Forslag nr. 3 jobbes det med. Vi er ikke uenig i intensjonene, men har ikke noe behov for å pålegge Regjeringen en slik gjennomføring. Det kunne vært greit om forslagsstillerne oversendte det, så man slipper å få det nedstemt. Det samme gjelder forslag nr. 4.

Når det gjelder forslag nr. 5, ber vi om en vurdering av et moratorium, og landbruksministeren har vært inne på hvordan behandlingen av dette vil bli framover. Så jeg håper at man også kan oversende det forslaget.

Når det gjelder forslag nr. 6, er vi enig i intensjonene. Vi vet jo alle sammen hvor skoen trykker i forhold til markedsføring og produksjon av økologisk mat. Det er jo det som må settes i fokus. Jeg håper det kan oversendes også.

Forslag nr. 7 er også viktig, og det jobbes eksakt med å bedre systemene kontinuerlig. Jeg håper at det kan oversendes, i tråd med det landbruksministeren var inne på.

Forslagene nr. 8 og 9, fra Fremskrittspartiet, omhandler og griper inn i det utredningsarbeidet som departementet skal gå videre med. Vi vil ikke gå inn og støtte dem nå. Det kunne vært greit for forslagsstillerne å få det vurdert i den sammenhengen og ikke nedstemt i denne sammenhengen. Men det får Fremskrittspartiet ta vurderingen på.

Det samme gjelder forslag nr. 10. Det vil være naturlig å følge opp i forbindelse med det utredningsarbeidet som nå gjøres videre, og jeg håper at det kan oversendes.

Forslag nr. 11 er jeg litt usikker på hva betyr. Men den fokusering som media har, vil selvsagt også ha betydning for det offentliges organisering av forbrukerinformasjonen. Forslaget vil dermed gripe inn i den utredningen som departementet nå må foreta videre, og hører naturlig hjemme der. Så jeg ber om at også det oversendes.

Ågot Valle (SV): Jeg skal ikke være lang. Jeg syns vi har gode begrunnelser for at forslagene som SV står sammen med enten både Kristelig Folkeparti og Senterpartiet eller bare Senterpartiet om, skal oversendes. Jeg har merket meg at det er kommet det jeg iallfall betrakter som et løfte om at Stortinget skal kunne få komme tilbake til spørsmålet om moratorium, og det er jeg godt fornøyd med. Jeg er enig i at vi kan komme tilbake til de spørsmålene som disse forslagene omhandler, flere ganger. Det er muligheter i budsjettssammenheng, og også i

forbindelse med det Regjeringa må komme tilbake til som en oppfølging av denne meldinga. Vi ønsker sjølsagt ikke at så gode forslag som dette skal stemmes ned, så jeg vil be om at de blir oversendt.

Fridtjof Frank Gundersen (Frp): Jeg har noe på hjertet som jeg synes ikke bør være usagt i denne debatten, og det har noe med ernæringspolitikk å gjøre. Så vidt jeg forstår av årets budsjettforslag, er det en momsreduksjon på en halv milliard kr til kjøtt. Kjøttforbruket har aldri vært høyere i Norge, og kjøtt og kjøttprodukter er en av de viktigste fettkildene i norsk kosthold. En prisnedsettelse vil føre til et enda høyere forbruk. Et høyt inntak av fett bidrar til å øke risikoen for en rekke av våre store folkesykdommer, deriblant kreft, hjerte- og karsykdommer og diabetes type 2. Mitt spørsmål til statsråden er om ikke også dette – folkehelsen – er en del av forbrukerpolitikken, og om Regjeringens forslag nå korresponderer med de målsettinger man har når det gjelder folkehelse og ernæringspolitikk. Eller er dette to helt adskilte spesialiteter?

Statsråd Karita Bekkemellem Orheim: Siden landbruksministeren har gått, får jeg prøve meg på et svar. Det er et ganske bredt flertall i Stortinget som har uttrykt et meget bestemt ønske om at kjøttprisen bør gå ned, og etter det jeg har erfart, har også Fremskrittspartiet vært meget opptatt av grensehandelen og av at vi er nødt til å få en reduksjon i bl.a. alkohol- og kjøttprisene. Men jeg ser absolutt Fridtjof Frank Gundersens poeng i forhold til at vi også er nødt til å komme med tiltak og se på helheten i det ernæringsmessige, og også frukt og grønt vil være viktig når vi ser på de ernæringsmessige sidene ved vår helse i framtiden.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se neste side)

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Vi er da klare for votering.

I saken på tilleggsdagsordenen var det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstillet:

Som medlemmer og varamedlemmer til Nordisk Råd velges for ett år:

M e d l e m m e r :

1. Berit Brørby
2. Hill-Marta Solberg
3. Erik Dalheim
4. Anneliese Dørum
5. Rune E. Kristiansen
6. Astrid Marie Nistad
7. Marit Nybakk
8. Gunnar Breimo

9. Lodve Solholm
10. John I. Alvheim
11. Øyvind Korsberg
12. Valgerd Svarstad Haugland
13. Odd Holten
14. Randi Karlstrøm
15. Per-Kristian Foss
16. Sonja Irene Sjøli
17. Svein Ludvigsen
18. Johan J. Jakobsen
19. Øystein Djupedal
20. Odd Einar Dørum

V a r a m e d l e m m e r :

For 1-8:

1. Rita Tveiten
2. Laila Kaland
3. Tore Nordtun
4. Gunn Karin Gjøl
5. Torstein Rudihagen
6. Aud Gaundal
7. Mimmi Bæivi
8. Bent Hegna

For 9-11:

1. Christopher Stensaker
2. Per Roar Bredvold
3. Jørn L. Stang

For 12-14:

1. Kari Økland
2. Bror Yngve Rahm
3. Åse Wisløff Nilssen

For 15-17:

1. Jan Petersen
2. Ansgar Gabrielsen
3. Kjellaug Nakkim

For 18:

John Dale

For 19:

Karin Andersen

For 20:

Gunnar Kvasheim

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt 11 forslag. Det er:

- forslagene nr. 1-4, fra May-Helen Molvær Grimstad på vegne av Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 5-7, fra Anne Enger Lahnstein på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 8 og 9, fra Per Roar Bredvold på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 10 og 11, fra Ågot Valle på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det er kommet henstillinger om å gjøre noen av forslagene om til oversendelsesforslag. Hvis noen har tenkt å forandre sine forslag til oversendelsesforslag, ville det være fint om det ble meddelt nå.

Ågot Valle (fra salen): Jeg har fra talerstolen bedt om at forslagene nr. 2, 3, 4, 5, 6, 7 og 10 og 11 blir gjort om til oversendelsesforslag.

Presidenten: Ja, det er presidenten klar over, men Ågot Valle har ikke makt til å gjøre dem om selv – bare noen av dem. Hvis det er noen som ønsker å omgjøre sine egne forslag til oversendelsesforslag, trenger jeg bekref- telser på det nå.

May-Helen Molvær Grimstad (frå salen): Vi har snakka saman, og vi er samde om oversending.

Presidenten: Det betyr altså at forslagene nr. 2-4 blir gjort om til oversendelsesforslag.

Anne Enger Lahnstein (fra salen): Vi ønsker også å gjøre forslagene nr. 5, 6 og 7 om til oversendelsesforslag.

Presidenten: Ja vel. Og Ågot Valle har bekreftet at SV vil gjøre forslagene nr. 10 og 11 om til oversendelsesfor- slag. Da har presidenten oversikt over dette.

Da starter vi med å ta opp forslagene nr. 1-4, fra Kriste- lig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslag nr. 1 er i sin form et oversendelsesforslag, og for- slagene nr. 2-4 er nå omgjort til oversendelsesforslag og blir endret i samsvar med det. Forslag nr. 1 lyder:

«Det henstilles til Regjeringen å utrede spørsmålet om at alle kantiner som drives av staten eller som leverer tjenester til staten, skal tilby økologisk mat og rettferdig kaffe som en del av sitt varesortiment.»

Forslag nr. 2 lyder i endret form:

«Det henstilles til Regjeringen å legge frem en plan for hvordan forskningen på de miljø- og helsemessige følgene av matvarer produsert ved hjelp av genmodifi- serte produkter kan intensiveres, i forbindelse med Statsbudsjettet 2001. Det forutsettes at dette skjer i samarbeid med internasjonale forskningsmiljøer.»

Forslag nr. 3 lyder i endret form:

«Det henstilles til Regjeringen å skjerpe det norske regelverket for merking av genmodifisert mat i tråd med EUs regelverk.»

Forslag nr. 4 lyder i endret form:

«Det henstilles til Regjeringen å legge fram forslag om sporbarhetsmerking av matvarer.»

Presidenten foreslår at forslagene oversendes Regje- ringen uten realitetsvotering. – Det anses vedtatt.

Så vil presidenten ta opp forslagene nr. 10 og 11, fra Sosialistisk Venstreparti. De er også omgjort til oversen- delsesforslag, og ordlyden blir endret i samsvar med det.

Forslag nr. 10 lyder i endret form:

«Det henstilles til Regjeringen å legge fram et for- slag til hvordan den offentlige forbrukerinformasjonen kan styrkes og organiseres.»

Forslag nr. 11 lyder i endret form:

«Det henstilles til Regjeringen å sørge for at den uavhengige forbrukerinformasjonen i hovedsak ses som et forbrukerpolitisk virkemiddel og ikke som et inntektsbringende tiltak.»

Presidenten foreslår at forslagene oversendes Regjeringen uten realitetsvotering. – Det anses vedtatt.

Vi har da kommet til forslagene nr. 5, 6 og 7, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, som også er omgjort til oversendelsesforslag og endret i samsvar med det.

Forslag nr. 5 lyder i endret form:

«Det henstilles til Regjeringen å legge frem et forslag om et midlertidig forbud mot matvarer basert på genmodifiserte produkter for en periode på 10 år. Et slikt moratorium bør konkret omfatte:

- Forbud mot all dyrking av genmat og genfôr i Norge, med unntak av utsetting av genmodifiserte organismer i forsøksfelt.
- Forbud mot import og salg av genmat og genfôr.»

Forslag nr. 6 lyder i endret form:

«Det henstilles til Regjeringen å sørge for at all økologisk matproduksjon må selges og markedsføres som økologiske varer overfor forbrukerne.»

Forslag nr. 7 lyder i endret form:

«Det henstilles til Regjeringen å endre rutine og organiseringen av kontrollen med frukt og grønnsaker, slik at varepartier som inneholder helsefarlige mengder rester etter plantevernmidler ikke når forbrukermarkedet.»

Presidenten foreslår at disse forslagene oversendes Regjeringen uten realitetsvotering. – Det anses vedtatt.

Da gjenstår forslagene nr. 8 og 9 fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 8 lyder:

«Det etableres et forbrukerinteressetilsyn. Dette organiseres som et selvstendig forvaltningsorgan, med et eget styre som er ansvarlig for å følge opp forbrukertilsynets drift.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Det etableres en ordning der Markedsrådet er klageinstans også når det gjelder Konkurransetilsynets avgjørelser.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 77 mot 14 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 13.14.03)

Komiteen hadde innstillet:

St.meld. nr. 40 (1998-1999) – Om forbrukerpolitikk og organisering av forbrukerapparatet – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

S a k n r . 3

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Møtet hevet kl. 13.15.
